

Ombonade rum

*Ett gestaltungsförslag för tre bostadsgårdar i miljonprogramsområdet
Flogsta*

Klara Andén & Ellen Eriksson

Examensarbete/Självständigt arbete • 30 hp
Sveriges lantbruksuniversitet, SLU
Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap
Landskapsarkitekturprogrammet - Uppsala
Uppsala 2025

Ombonade rum: ett gestaltungsförslag för tre bostadsgårdar i miljonprogramsområdet Flogsta

Inviting Spaces: A Design Proposal for Three Residential Courtyards in the Million Programme District of Flogsta.

Klara Andén & Ellen Eriksson

Handledare:	Neva Lepoša, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för stad och land
Bitr. handledare:	Sofia Sandqvist, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för stad och land
Examinator:	Mattias Qviström, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för stad och land
Bitr. examinator:	Anna Robling, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för stad och land

Omfattning:	30 hp
Nivå och fördjupning:	Avancerad nivå, A2E
Kurstitel:	Självständigt arbete i landskapsarkitektur, A2E - landskapsarkitekturprogrammet - Uppsala
Kurskod:	EX0860
Program/utbildning:	Landskapsarkitekturprogrammet - Uppsala
Kursansvarig inst.:	Institutionen för stad och land
Utgivningsort:	Uppsala
Utgivningsår:	2025
Upphovsrätt:	Alla bilder används med upphovspersonens tillstånd.
Originalformat:	Kappa (A4), Portfolio (A3)
Elektronisk publicering:	https://stud.epsilon.slu.se

Nyckelord:	estetik, flexibilitet, miljonprogrammet, bostadsgårdar, lamellhus
-------------------	---

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap

Institutionen för stad och land

Avdelningen för landskapsarkitektur

Förord

Som landskapsarkitektstudenter med stort engagemang för miljonprogrammets bostadsbestånd och hållbara lösningar har detta varit ett spännande projekt där vi önskar dela vår vision för utvecklingen av miljonprogrammets utemiljöer. Arbetet har gjorts tillsammans av författarna Ellen Eriksson och Klara Andén där båda varit lika delaktiga i alla delar.

Vi vill rikta ett tack till våra handledare Neva Lepoša och Sofia Sandqvist som hjälpt oss framåt i arbetet. Vi vill även tacka Helena Espmark för handledning och inspiration under grupphandledningen. Ett stort tack går även till Nina Rubensson och Mikael Larsson på Uppsalahem för att ni har delat med er om er kunskap kring Flogsta, fastighetsförvaltning och hållbarhet.

Sammanfattning

Miljonprogrammet initierades på 1960-talet till följd av den rådande bostadsbristen och präglas av rymliga och gröna utemiljöer, men kritiseras ofta för enformighet och bristande underhåll. I dagens stadsutveckling hotas de kvaliteter som definierar miljonprogrammets planeringsideal av förtätning. Nya ideal riskerar att sudda ut miljonprogramsområdets ursprungliga karaktär.

Flogsta låghus är ett studentbostadsområde beläget väster om Uppsalas stadskärna. Området besitter flera av de kvaliteter som definierar miljonprogrammets boendemiljöer såsom gröna, rymliga och barnvänliga utemiljöer i stadens utkant. Samtidigt präglas området av slitna gårdsmiljöer och låg estetisk ambition vilket ger intrycket av att utemiljön saknar omtanke.

Syftet med arbetet är att belysa de kvaliteter som definierar miljonprogrammet och ge dem en tydlig roll i omgestaltning av tre bostadsgårdar i Flogsta låghusområde. Med utgångspunkt i gårdarnas ursprungliga funktion och karaktär ges gårdarna nya uttryck med målet att vidga vyerna för miljonprogrammets estetiska potential.

De kvaliteter som lyfts fram i miljonprogrammets planeringsideal identifieras i Flogsta genom kartstudier av plandokument från denna tid samt platsbesök. Även brister identifieras genom platsbesök och analysen görs i tre skalor: stadselsskala, kvarterskala och gårdsskala. För att skapa en länk mellan analysen av Flogsta utifrån miljonprogrammets tidsideal, och gestaltungsarbetet sammanfattas analysen i tre ledord: flexibilitet, rumslighet och omtanke.

De tre bostadsgårdarna omgestaltas med en design som präglas av en tydlighet i sitt estetiska uttryck där varje gård får en egen karaktär. Omgestaltningen lyfter miljonprogrammets kvaliteter genom att förstärka lekvärden, möjligheten till avkoppling för vuxna och gårdens roll i omgivningen. Gårdsgestaltningarna drar nytta av ljusinsläpp och rymlighet som möjliggör flexibel användning. Samtidigt hanteras klimatrelaterade aspekter såsom översvämningsrisk och värmeöeffekt. Gårdarna får en lummigare karaktär med en högre diversitet av växter, en ökad detaljrikedom och tydligare rumsindelning. Sammantaget skapas en ombonad boendemiljö.

Nyckelord: estetik, flexibilitet, miljonprogrammet, bostadsgårdar, lamellhus

Abstract

The Million Programme was initiated in the 1960s as a response to the prevailing housing shortage. It is characterized by spacious and green outdoor environments but is often criticized for monotony and lack of maintenance. In contemporary urban development, the qualities that define the planning ideals of the Million Programme are threatened by densification. New ideals risk erasing the original character of Million Programme neighborhoods.

Flogsta low-rise buildings form a student housing area located west of Uppsala's city center. The area possesses several of the qualities that define Million Programme residential environments, such as green, spacious, and child-friendly outdoor spaces on the city's outskirts. At the same time, the area is marked by worn courtyard environments and low aesthetic ambition, giving the impression that the outdoor spaces lack care.

The purpose of this work is to highlight the qualities that define the Million Programme and give them a clear role in the redesign of three courtyards in the Flogsta low-rise area. Based on the original function and character of the courtyards, new expressions are developed with the goal of broadening the perspective on the aesthetic potential of the Million Programme.

The qualities emphasized in the Million Programme's planning ideals are identified in Flogsta through map studies of planning documents from the time and site visits. Deficiencies are also identified through site visits, and the analysis is conducted at three scales: city district scale, block scale, and courtyard scale. To create a link between the analysis of Flogsta through the lens of the Million Programme's period ideals and the design work, the analysis is summarized in three key concepts: flexibility, spatiality, and care.

The three residential courtyards are redesigned with a clear and distinctive aesthetic expression, giving each courtyard its own character. The redesign highlights the Million Programme's qualities by enhancing play values, opportunities for relaxation, and the courtyard's role in the surrounding environment. The courtyard designs make use of light and spaciousness, allowing for flexible use. At the same time, climate-related aspects such as flood risk and the urban heat island effect are addressed. The courtyards are given a lush character with greater plant diversity, increased detailing, and clearer spatial organization. Together, these changes create a cozy and inviting residential environment.

Keywords: aesthetics, flexibility, the Million Programme, residential courtyards, slab blocks

Innehållsförteckning

Figurförteckning	6
1. Introduktion	8
1.1 Syfte	9
1.2 Frågeställning	10
1.3 Avgränsning.....	10
2. Teori.....	11
2.1 Beprövad erfarenhet från tidigare upprustning av miljonprogrammet	11
2.2 Centrala begrepp	11
2.2.1 Kvaliteter och brister	11
2.2.2 Estetik	12
2.2.3 Ledord	13
3. Metod	15
3.1 Pre-Design	17
3.1.1 Analys av platsen	17
3.2 Design.....	20
3.2.1 Skissandet som verktyg	20
3.2.2 Uppdelning: tre gårdar gestaltas.....	21
3.3 Post-Design.....	22
4. Analys.....	23
4.1 Stadsdelsskala	24
4.2 Kvartersskala	25
4.3 Gårdsskala	25
5. Designprocessen.....	26
5.1 Loftgångsgården	26
5.2 Tvättstugegården	29
5.3 Gröna gården	32
6. Resultat design	34
7. Diskussion.....	36
7.1 Ekonomi och genomförbarhet.....	37
7.2 Etik och boendeperspektiv	38
7.3 Hållbarhetsaspekter.....	38
Referenser	39

Figurförteckning

Om inget annat anges är illustrationer, fotografier och skisser författarnas egna © Klara Andén och Ellen Eriksson (2025).

Figur 1: I bilden sammanfattas vår metod uppdelat i de tre stegen. Varje steg presenteras mer i följande stycken.	16
Figur 2: Stadsplan över Flogsta från 1969 som använts för att beskriva Flogstas strukturella kvaliteter.	17
Figur 3: Plan över Flogsta låghusområde som visar den upprepande gårdsstrukturen.	21
Figur 4: Plan över Flogsta som visar analysens tre skalor: stadelsskala, kvarterskala och gårdsskala. Ortofoto © Lantmäteriet 2025. Grafik av © Ellen Eriksson och Klara Andén (2025).....	23
Figur 5: Tre skisser illustrerar utforskandet av uteplatsernas relation till gården. Organiska vegetationsvolymerna används för att skärma av uteplatser och dela upp gårdsrummet. Mjuka former används för att ge ett lummigt intryck. Den rektangulära gårdsformen inspirerade oss till att hitta en tydlighet i det organiska. Rektangulära entréplanteringar och spaljéer skiljer uteplatserna från gårdsrummet. Vägens utformning påverkar storleken på den privata zonen närmast bostäderna.....	27
Figur 6: Sektionen visar hur vegetationen bidrar med visuell avskärmning som kan ge skydd i ryggen och stötta vistelse på gården.	27
Figur 7: Tre skisser illustrerar idén om hur en rumslig sekvens utvecklas, från en lös serie av rum som kan utforskas till en mer förfinad form med en rak definierad ram där växtlighet tillåts välla över. Växtligheten lockar in till lek samtidigt som en öppen yta bibehålls.	28
Figur 8: Vi skissade på olika sätt att knyta samman husen genom att locka människorna ut mot gårdsrummet när man exempelvis står i tvättstugan och tittar ut genom fönstret. Den första skissen illustrerar idén om ett sammanbindande element i form av en ljusslinga. Den andra skissen visar utforskandet av rumslighet genom cirkulära former som bidrar till att skapa ett större, flexibelt rum. Dessa idéer utvecklades vidare till en pergola som binder samman rummet.	29
Figur 9: Den första skissen illustrerar idén om en gemensam festplats, en tanke som kom tidigt i processen. I den andra skissen ramas en grusyta in av ett trädäck som skapar sittplatser och bildar en informell scen. Den nedersta skissen visar en uteservering närmast pizzerian, en boulebana centralt på gården och mer	

avskilda sittplatser i närheten av tvättstugan. Lösningen upplevdes som för programmerad och bidrog till att gårdsrummet kändes upphackat. Vi gick därför vidare med att skissa på en mer sammanhållen gestaltning, med målet att bevara gårdens öppenhet och skapa ytor som kan användas på ett mer flexibelt sätt.....30

Figur 10: Den första skissen visar hur privata uteplatser ramas in av häckar vilket sedan utvecklas till en grön sammanhållen kantzon som skärmar av men också går att röra sig igenom och gömma sig i. Leken stod inte i fokus på denna gård, samtidigt som den vegetation vi adderade bidrar med lekvärden och kan uppmuntra till utforskande.....31

Figur 11: De två första skisserna illustrerar processen att hitta en balans mellan öppna och slutna ytor, där vegetationen skärmar av utan att förlora den öppna kvalitén. Sektionen undersöker olika vegetationstyper och vilken visuell avskärmning de bidrar med.32

Figur 12: Topografiska förändringar för att skapa utrymme för dagvatten undersökte genom sandmodell. Utformningen av ett svackdike studerades både i sandmodell och i planritning med inspiration från Hågaåns meandrande karaktär.33

1. Introduktion

När bussen stannar i Flogsta centrum, väster om Uppsalas stadskärna, kliver man av i utkanten av en stor stadsdelspark. Människor bär matkassar från matbutiken, passerar förskolegården och långborden där korv grillas innan en fotbollsmatch på den stora gräsytan tar vid. Flogstaparken är det bilfria gröna navet omgärdat av hus från 1970-talets olika typologier. Här finns höga skivhus, radhus och lamellhus i tre våningar vilka alla är representativa för miljonprogrammets planeringsideal (Boverket 2020). Parken myllrar av folk en solig söndag men om man går in mellan lamellhusen blir stämningen lugnare och det offentliga övergår till halvvoffentligt. De låga lamellhusen är studentlägenheter som hyrs ut till låga priser (Uppsalahem u.å). En kort cykeltur bort ligger stadskärnan och på andra sidan ringleden breder Hågadalens naturreservat ut sig. Flogsta har flera av de kvaliteter som definierar miljonprogrammets boendemiljöer såsom gröna, rymliga och barnvänliga utemiljöer i stadens utkant samt tryggheten av strikt trafikseparering (Kristensson 2012). Samtidigt finns här också parkbänkar med flagnande färg, ensartade planteringar, trasiga betongplattor och intrycket av att utemiljön saknar omtanke.

För att hantera 1960-talets bostadsbrist initierades miljonprogrammet år 1965, med målet att bygga en miljon bostäder inom 10 år (Hall & Vidén 2005). Ambitionen var att skapa kvalitativa och prisvärda bostäder men områdena fick tidigt kritik för sitt enformiga utseende och brist på omsorg i utemiljöerna (Boverket 2020). Mellan 1975 och 1986 avsatte staten över en miljard kronor på att förbättra miljonprogrammets utemiljöer för att öka områdenas attraktionskraft och förbättra sociala förhållanden (Schlyter 1994). Flogsta låghus är i skrivande stund 50 år gamla och dess gårdsmiljöer har inte genomgått någon strukturell upprustning (Larsson 2025; Rubensson 2025). Låga estetiska ambitioner vid anläggningen i kombination med årtionden av slitage har resulterat i gårdsmiljöer som idag upplevs som fula.

Under 2000-talet har förtätningen av miljonprogrammets miljöer skett i snabb takt (Hall & Vidén 2005) då deras rymliga och öppna struktur gör dem särskilt attraktiva för ny bebyggelse (Kristensson 2012; Minoura 2016). Denna utveckling riskerar att sudda ut kontrasten mellan ytterstadens uppskattade rymliga gröna karaktär och den täta stadens urbana ideal (Kristensson 2012). Bostadskvarter som byggs idag har ofta små gårdar som dessutom upptas av funktioner som cykelförråd, sophantering och förskolegårdar (Kling 2017). När rymligheten försvinner förlorar gården sin flexibilitet (Kristensson 2003).

Miljonprogrammets rymlighet möjliggör en flexibel användning som bör värnas, innan våra städer får en jämn täthet där dagens samtida ideal riskerar att tränga bort ursprungskaraktären i områden från tidigare tidsepoker. Miljonprogrammets flerbostadshus är förknippade med en negativ schablonbild (Vidén 2012). En del anser att dessa områden borde rivas, medan andra lyfter husens potential som en viktig resurs för hållbar utveckling (Johansson 2012). Mack (2021) menar att den problemfokuserade bilden av miljonprogramsområden delvis beror på att områdena anses fula och dåligt omhändertagna. Det är denna splittrade syn på miljonprogrammet som har lett oss in på ämnet för detta examensarbete. Vi ser en risk i att de kvaliteter som finns i dessa områden tappas bort i stadsutvecklingen om diskursen kring miljonprogrammet fortsätter i en negativ spiral. Vi upplever också att det saknas exempel på upprustningar av miljonprogrammets bostadsgårdar som presenteras som konkreta gestaltningar snarare än principlösningar. Vi efterfrågar exempel där områdets kvaliteter initialt har identifierats och analyserats, och där designbesluten tydligt grundas i denna förståelse.

Detta examensarbete ämnar skapa en framtidsvision för miljonprogrammets boendemiljöer genom att lyfta fram potentialen i dessa. Vi tror att omgestaltning av bostadsgårdar kan vara ett sätt att ge dessa områden nya estetiska kvaliteter. Estetik är ett medel för hållbarhet (Meyer 2008) och kan vara ett verktyg till att förlänga miljonprogramsområdets livstid. Genom att beakta karaktärsdrag och befintliga värden kan nödvändig upprustning ske på ett varsamt sätt (Melchert 2004; SFS 2010:900 8 kap 17§). Med en tydlig definition av vilka kvaliteter som kännetecknar miljonprogrammet kan områdets brister åtgärdas utan att riskera att vi förlorar en del av Sveriges arkitektoniska kulturarv.

1.1 Syfte

Arbetet är en omgestaltning av gårdsmiljöer kring lamellhus i två-tre våningar i miljonprogramsområdet Flogsta, Uppsala. Målet med arbetet är att belysa de kvaliteter som definierar miljonprogrammet och ge dem en tydlig roll i omgestaltning av gårdsmiljöerna. Med utgångspunkt i gårdarnas ursprungliga funktion och karaktär ges gårdarna nya uttryck med målet att vidga vyerna för miljonprogrammets estetiska potential.

1.2 Frågeställning

Vi har delat upp vårt arbete i två steg där det första steget är en analys av Flogsta låghus utifrån miljonprogrammets tidsideal. Resultatet av analysen ligger sedan till grund för steg två i processen som är ett gestaltungsarbete.

Hur kan tre bostadsgårdar i Flogsta låghusområde omgestaltas så att de kvaliteter som definierar miljonprogrammets tidsideal bevaras och förstärks, samtidigt som brister åtgärdas och gårdarna kompletteras med nya estetiska värden?

1.3 Avgränsning

Arbetet ämnar nå ut till fastighetsägare av miljonprogramsområden, nyfikna arkitekter, politiker och boende. Eftersom vi vill bidra till en förändrad syn på miljonprogrammets potential är det viktigt att vi kommunicerar vår vision på ett inspirerande och lättförstått sätt till alla de som kan vara en del av förändringen. Detta arbete begränsar sig geografiskt till Flogsta låghusområde som är i drift av Uppsalahem. Den detaljerade gestaltningen fokuserar på gårdsrummens utformning och begränsas till tre av gårdarna, detta för att vi ska uppnå önskvärd detaljeringsnivå under den tidsram vi har. Vi kommer endast att omgestalta utemiljöerna. Vi kommer inte förändra husens exteriöra uttryck utöver spaljéer och klätterväxter. Höjdsättningen är gjord för att leda vatten till växtbäddar och svackdiken där dagvatten kan magasineras. Däremot redovisar vi inte lösningar under mark, till exempel hur vattnet leds vidare via rör och ledningar. Eftersom vi avgränsar oss till att arbeta med området innanför fastighetsgränsen har vi exkluderat hanteringen av skyfall. Vi har utgått från att bostadsgårdarna främst används som vistelseyta under sommarhalvåret. Därför har vi nedprioriterat vinteraspekten i presentationen av gestaltningen. De vinteraspekter vi har tagit hänsyn till i gestaltningen är primärt utblicken från fönstret, lek och funktionen som entré till hemmet.

2. Teori

2.1 Beprövad erfarenhet från tidigare upprustning av miljonprogrammet

För att få en förståelse för tidigare upprustningar av miljonprogrammets gårdsmiljöer studerades två ramverk, "Utbildningsmaterial för bostadsförbättring: Utemiljö" (Persson 1988) och "Gårdsutveckling i miljonprogramsområden" (Boverket 2008). De olika upprustningsprogrammen inspirerade upprustningen i detta arbete genom dess förmåga att lyfta både brister och kvaliteter i miljonprogrammets utemiljöer. Samtidigt saknade vi exempel på hur de föreslagna principerna för upprustning kan omsättas i praktiken i en omgestaltning och hur man i denna process kan vara transparent med vilka ställningstaganden man har gjort gentemot den befintliga miljön. Denna fördjupning lade grunden för vår syn på vilken typ av upprustning vi ville genomföra och resulterade i en frågeställning som betonar vikten av att bevara de specifika kvaliteter som definierar miljonprogrammet. Detta för att visa på en process där de kvaliteter som identifierats tydligt framgår och där designarbetet är ett resultat av analysen

2.2 Centrala begrepp

2.2.1 Kvaliteter och brister

Vi använder oss löpande av begreppen kvaliteter och brister när vi värderar platsen i analysen. För att vara transparenta kommer vi nu att förklara vad vi menar med dessa begrepp.

I syftet framhålls att de kvaliteter som kännetecknar miljonprogrammet ska ges en tydlig roll i omgestaltningen. För att förstå den ursprungliga visionen bakom planeringen har vi studerat bostadsbestämmelser framtagna av Statens planverk (1977), vilka beskriver hur bostaden och dess grannskap utformades under 1970-talet. De kvaliteter som enligt dåtidens planeringsideal lyfts fram inkluderar bland annat: plats för småbarnslek och vila för vuxna nära bostadsentrén, uteplatser för lägenheter i bottenvåningen och gemensamhetslokaler i närheten av gården.

Vidare har vi läst en bedömning av boendemiljöns kvaliteter genom granskning av detaljplaner från 1970-talet gjord av Statens planverk (1976). Där lyfts

kvaliteter fram såsom närheten till olika funktioner som skola, dagligvarubutik, fritidslokal, lekpark samt tillgång till solljus och fria ytor.

Medhjälp av stadsplanskartan över Flogsta från 1969 (se figur 2) har vi förankrat identifierade kvaliteter på platsen. Vi har även använt tillhörande planbeskrivning där arkitekterna beskriver hur planeringen skapar kvaliteter i området, till exempel "Avsikten med s.k. trafikmatning utifrån för den väsentligaste delen av bostadsbebyggelsen medelst en ringgata har dels varit att åstadkomma trafikfria gång-och cykelvägar till områdets serviceanläggningar dels att samla parkområdena till områdets mitt och tillvarataga de befintliga naturförutsättningarna" (Uppsala Kommun 1969:3). Genom egna bedömningar under platsbesök, kartstudier samt genom enkätmaterial har vi kunnat definiera vilka av dessa kvaliteter som finns kvar än idag och bör bevaras eller förstärkas.

Kritiken mot miljonprogrammets bostadsmiljöer har i stor utsträckning riktats mot utemiljön och de upprustningar som skedde under 1980-talet kom därför att fokusera på gårdsmiljöerna. Boendemijödelegationen definierade under denna tid ett antal brister som behövde åtgärdas, så som ensidig växtlighet och markbeläggning, odefinierade gårdsrum samt en monotont och ensidig utformning (Schlyter 1994). Vid våra platsbesök har vi kunnat observera liknande brister i Flogstas gårdsmiljöer. Vi har även identifierat brister som uppkommit till följd av tidens gång såsom slitna lekredskap och utemöbler. Enkätmaterial har hjälpt oss att förankra vår värdering i de boendes åsikter.

2.2.2 Estetik

Då miljonprogramsområden har kritiserats för att vara fula och slitna (Mack 2021) finns det risk för att yttre attribut döljer områdets kvaliteter. Estetik är en nödvändig del i att främja ett hållbart samhälle (Meyer 2008). Det är också en viktig del i landskapsarkitektens yrkesroll vilket Litton et al. (1992:172) förklarar i citatet "It is the aesthetic endeavor that separates us from social and natural scientists, from engineers and policy planners, from politicians and preservation administrators.". Enligt Harper (2018) innebär estetisk hållbarhet att sträva efter att skapa objekt som har en lång livslängd som kan användas tills de inte längre fyller sitt syfte. Melcher (2022) beskriver hur estetik kan definieras som upplevelse, där källan till det estetiska intrycket inte ligger i egenskaperna hos landskapet utan i samspelet mellan människan och dess omgivande miljö. Vi designar för den mänskliga upplevelsen där estetik är en väsentlig del i vår ambition att människor ska få upp ögonen för miljonprogrammets potential.

Harper (2018) lyfter en estetisk strategi, "The pleasure of the familiar", som handlar om att skapa en känsla av trygghet och hemhörighet genom harmoni och välbekant skönhet. Hon framhåller estetiska aspekter som kan väcka dessa känslor, exempelvis hemtrevnad, tydlighet, harmoniska kompositioner, konventionella material och färgkombinationer samt naturens skönhet. Vi anser att dessa estetiska aspekter kan komplettera befintlig utemiljö och skapa estetiska upplevelser som vi tycker området saknar. Att arbeta med det familjära och skapa en känsla av hemhörighet anser vi vara mer lämpligt i en boendemiljö, snarare än att utgå från estetiska principer som exempelvis asymmetri, starka kontraster eller onaturliga inslag som kan upplevas som främmande.

Då estetik kan förstås som en upplevelse, bör en gestaltning ta hänsyn till hur en person uppfattar och upplever platsen både i rörelse genom rummet och i stillhet (Melcher, 2022). Att skapa variation och bryta områdets befintliga monotoni kan bidra till ökad orienterbarhet samt stärka känslan av hemhörighet vid den egna porten genom att ge entréerna olika karaktär. I stillhet kan detaljer upplevas som exempelvis materialmöten och blommande perenner.

2.2.3 Ledord

I vårt gestaltungsarbete har vi utgått från tre centrala ledord: rumslighet, flexibilitet och omtanke. Dessa ledord formulerades som en sammanfattning av analysen samt genom teori kopplat till vad som är en bra bostadsgård. I denna del presenteras hur ledorden stöds av teori. I portfolion förklaras hur ledorden knyts an till analysen. Tillsammans har dessa ledord fungerat som en övergripande vision för omgestaltningen och som vägledning i vårt skissarbete.

Flexibilitet är en viktig faktor för att en gårdsmiljö ska vara användbar för en bred målgrupp. Minoura (2019) menar att gårdens rymlighet skapar förutsättningar för att flera funktioner kan pågå samtidigt vilket bidrar med flexibilitet. Kristensson (2007) anser att bostadsgården ska tillmötesgå olika behov och vara en plats för vardagsaktiviteter, rekreation samt en mötesplats för grannar. En efterfrågad kvalitet på bostadsgårdar är flyttbara möbler som möjliggör att de boende kan välja hur de vill använda platsen (Kristensson 2007). De gröna, rymliga gårdarna i Flogsta är en kvalitet vi vill bevara då de möjliggör denna möjlighet till variation.

Bostadsgårdens **rumsliga utformning** är viktig för användarviljan och upplevelsen av gården (Minoura 2019; Boverket 2008). Lamellhusens gårdar upplevs ha restytor som saknar både praktisk och estetisk funktion (Boverket

2008). I Flogsta ligger många av dessa ytor i direkt anslutning till husen, där fönster samt balkonger riktade mot gårdsrummet bidrar till att de som vistas där kan uppleva att de är alltför exponerade och uttittade. Robinson & Wu (2016) beskriver konceptet effektiva kantzoner där växtlighet som rumsavdelare är en metod för att kunna nyttja gårdsytan mer effektivt. Genom att arbeta med vegetation som rumslig avdelare kan insynen minskas, samtidigt som den gröna strukturen bidrar till en mer ombonad miljö och lummiga utblickar från husen.

Omtanke är nära sammanlänkat med estetik och detaljer. Olsson (1997) lyfter estetikens roll i gårdsgestaltningen där grönska, variation, äldre byggnader och material är sådant som tydligt uppskattas. Miljonprogrammets gemensamma miljöer har kritiserats för monoton upprepning av hustyper, torftiga gårdsmiljöer och ensartad växtlighet (Särnbratt 2006; Pertoft & Sandqvist 2023). Dessa områden präglas av rationellt byggande (Pertoft & Sandqvist 2023) vars upprepande estetik (Berggren 2012) kan tyckas råda brist på omtanke i detaljer. En detaljering i mänsklig skala skapar trevligare utomhusmiljöer (Gehl et al. 2001) och därför vill vi stärka den kvaliteten i Flogsta.

3. Metod

För att förklara vår metod har vi delat upp den i tre steg: pre-design, design och post-design. Detta har inspirerats av Research by Design: Proposition for a Methodological Approach (2016) av Roggema. Roggema beskriver pre-designfasen som ett första steg där syftet är att skapa en djupare förståelse av problemet, kontexten och de potentiella vägarna för vidare analys och design. Detta steg ska ge svar på vilka kvaliteter som definierar miljonprogrammet och hur de kan identifieras i Flogsta. Vidare skriver Roggema att det andra steget, designfasen, utgör kärnan i processen där skissarbetet är ett viktigt verktyg för att utforska problem och lösning samtidigt. Detta steg ska ge svar på hur de tre bostadsgårdarna kan omgestaltas så att deras specifika kvaliteter bevaras och förstärks samtidigt som gårdarna ges nya uttryck som bidrar med nya estetiska värden. Det sista steget, post-design, innebär att på ett tydligt sätt presentera det slutgiltiga resultatet. I detta steg visualiseras och kommuniceras analys och designförslag. Enligt Roggema (2016) framträder då en vision om hur framtiden kan se ut, samtidigt som den kunskap som genererats under processen blir tillgänglig för andra. Detta kräver en strategisk och medveten form av kommunikation (Fletcher 2021) vilket är viktigt för oss i vår strävan efter att kommunicera miljonprogrammets potential.

PRE-DESIGN - basic perception, investigation (Roggema 2017)

ANALYS AV PLATSEN

1. Platsbesök
2. Träff med UppsalaHem
3. Enkätmaterial från de boende
4. Kartstudier (skyfallskartering, värmeöeffekt, krontäckning)

ANALYS AV PLATSEN UTIFRÅN MILJONPROGRAMMETS TIDSIDEAL

FÖRDJUPNING I MILJONPROGRAMMET & UPPRUSSTNING AV MILJONPROGRAMMET

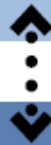

*Under processens gång har vi
rört oss fritt mellan de olika stegen.*

DESIGN - program, proposal, rationalization (Roggema 2017)

SKISSANDET SOM VERKTYG

- skissande i plan
- skissande i sektion
- skissande i 3D program
- skissande i sandmodell
- skissande på plats i skala 1:1

*Under processens gång har vi
rört oss fritt mellan de olika stegen.*

POST-DESIGN - communication (Roggema 2017)

UTFORSKANDE AV OLIKA PRESENTATIONSFORMAT

- detta gjordes parallellt under hela processen

PRESENTATION AV RESULTAT I PORTFOLIOFORMAT

- skissande av olika layout alternativ i inDesign

SKRIVANDE AV KAPPA

PRESENTATION FÖR UPPSALAHEM

Figur 1: I bilden sammanfattas vår metod uppdelat i de tre stegen. Varje steg presenteras mer i följande stycken.

3.1 Pre-Design

Vi har använt begreppen kvaliteter och brister när vi har värderat platsen utifrån miljonprogrammets tidsideal. Vi har använt stadsplanen för Flogsta från 1969 (se figur 2) med medföljande planbeskrivning för att förstå hur området planerades och varför. Genom dessa dokument har vi identifierat strukturella kvaliteter på stadsdelsskala och använt begreppen från dessa för att beskriva Flogsta, exempelvis matargata, säckgata, handelsändamål och barnträdgård.

Figur 2: Stadsplan över Flogsta från 1969 som använts för att beskriva Flogstas strukturella kvaliteter.

3.1.1 Analys av platsen

Platsbesök

Platsen analyserades för att identifiera kvaliteter och brister som finns i Flogsta idag. Platsen besöktes ungefär varannan vecka under perioden januari till april. Under perioden förekom både soliga dagar då boende satt vid parkborden och solade, och gråa dagar då gårdarna var tomma. För att förstå mikroklimatet besöktes gårdarna vid olika tidpunkter och väder. Olika ytor och hörn provsatts samtidigt som upplevelsen av vind och sol noterades. Vi skissade på platsen,

inventerade material och växter, iakttog hur de boende använde gårdarna samt i vilken grad de ställde ut privata saker i utemiljön. Även omgivningarna besöktes för att förstå hur dessa utemiljöer kompletterade gårdsmiljöerna. Dessa platsbesök låg till grund för hur vi har definierat Flogstas platsspecifika kvaliteter och brister. Det hade varit önskvärt att besöka platsen sommartid eftersom det är då gårdarna främst används.

Träff med Uppsalahem

I vår kontakt med fastighetsägaren, Uppsalahem, har vi fått ta del av vad de anser är områdets kvaliteter och brister och vilka behov av upprustning de anser är aktuella. Vi var i kontakt med Nina Rubensson (hållbarhetsspecialist) och Mikael Larsson (förvaltningsansvarig i Flogsta). Vi träffades genom fysiska möten dessa datum: 01-30-2025, 02-05-2025, 05-02-2025, samt hade mailkontakt under processen. Vi tog även del av material såsom ritningar över gårdarna från när de byggdes, växtlistor, skötselplan, hållbarhetsstrategi och riktlinjer för Uppsalahems bostadsgårdar. Hållbarhetsstrategin lyfter aspekter som värmeöffekter och översvämningsrisk vilket motiverade klimatanpassningsåtgärder i gårdsmiljön.

Under våren 2024 genomförde WSP en utredning av VA-systemet i området kopplat till återkommande problem med källaröversvämningar i flera av byggnaderna. Vi tog också del av föreslagna klimatanpassningsåtgärder genomförda av Ramboll kopplade till skyfallshantering och översvämningsrisker i området. De föreslagna åtgärderna på fastigheten, tillsammans med VA-utredningen, var till hjälp för att förstå problematiken i området och väga olika lösningar mot varandra. Eftersom vi avgränsade oss till att arbeta med området innanför fastighetsgränsen valde vi att exkludera hantering av skyfall i detta projekt då sådana lösningar krävde åtgärder på kommunens mark. Istället undersöktes olika lösningar för ytlig avledning och fördröjning av dagvatten inom området, inspirerat av Rambolls förslag om svackdiken och justering av marklutningar. Detta förenklar för framtida skyfallshantering på kommunal mark i närheten.

Uppsalahem har varit en värdefull samarbetspartner under processen då det har varit lärorikt att få deras perspektiv på förvaltning och upprustning av boendemiljöer. Samtidigt har de inte ställt några krav vilket har gett oss friheten att utforska våra egna idéer och angreppssätt. Samarbetet har gett oss en inblick i rollen som landskapsarkitektkonsult genom att öva på att sälja in förslag för en kund och vara lyhörd inför deras önskemål. Det blev tydligt för oss att en viktig del av uppdraget är att ta till sig underlag och utredningar från andra konsulter och integrera dessa i den gestaltande processen. Genom detta insåg

vi våra kunskapsluckor, exempelvis när vi försökte förstå hur det befintliga dagvattensystemet fungerar. Att omvandla ett äldre, underjordiskt dagvattensystem till en mer öppen dagvattenhantering ställer höga krav på teknisk kompetens. Detta är ett område där vi idag saknar tillräcklig expertis för att fullfölja projektet på egen hand. Dessutom hade vi inte tillgång till all nödvändig information om systemets konstruktion och läge. En framtida utredning kan vara att gå igenom gestaltningen med dagvattenexperter och mer noggrant undersöka hur dessa gårdar kan avlasta det befintliga dagvattensystemet.

Boendeenkät

Genom våra möten med Uppsalahem tog vi även del av synpunkter från de boende i området, insamlade genom en boendeenkät som Uppsalahem genomförde under 2024. Vi fick en överblick över vilka aspekter av utemiljön de boende var nöjda med, respektive mindre nöjda med. Detta steg var viktigt för oss då det kompletterade vår utifrån-blick. Enkäten visade att de boende trivs i sitt område. Enligt Uppsalahem visar enkäten att de boende är mer nöjda jämförelsevis med andra områden som de förvaltar (Larsson 2025; Rubensson 2025), vilket tyder på att det finns uppskattade kvaliteter i Flogsta. De mest angelägna utvecklingsområdena enligt de boende var: kontakt med grannar, belysning, trygghet kvälls- och nattetid, trafikmiljö, växtval samt entréernas utformning. Dessa generella synpunkter gav oss vägledning i vår gestaltning.

Kartstudier

Kartstudier användes för att fördjupa vår förståelse för platsen och dess förutsättningar. Genom att kombinera olika typer av kartmaterial kunde vi analysera både historiska förändringar och fysiska förhållanden i området.

Följande kartor låg till grund för analysen:

- jordartskarta (SGU), gav information om platsens geologiska förutsättningar
- befolkningsstatistik (SCB), gav information om platsens boendesammansättning
- skyfallskartering och flödesriktning (Uppsala kommunkarta), bidrog till förståelsen för dagvattenhantering och översvämningsrisker.
- ortofoto från ca 1960, ca 1975 och idag (Lantmäteriet), gav information om hur området har utvecklats över tid
- beräkning av BTA i Flogsta låghus i jämförelse med kvarteret Docenten och Rosendalsfältet i Rosendal

3.2 Design

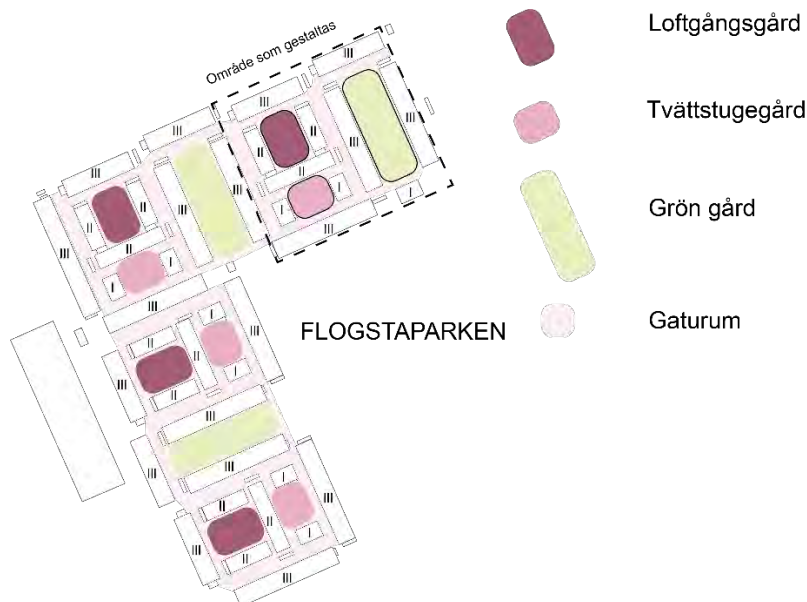
Parallellt med analysarbetet påbörjades idéstadiet inför designskedet. För att skapa en länk mellan analysen av Flogsta, utifrån miljonprogrammets tidsideal, och gestaltungsarbetet sammanfattades analysen i tre ledord: flexibilitet, rumslighet och omtanke. Ledorden beskriver gårdarnas potential och brister och gav oss en möjlighet att skapa en övergripande vision för omgestaltningen. Ledorden användes som motor i vårt skissarbete där skisserna utvärderades med hjälp av dessa för att säkerställa att alla tre aspekter beaktades i de förslag vi tog fram.

3.2.1 Skissandet som verktyg

Skissande har varit en central metod i gestaltungsprocessen där skissarbetet har skett i olika format. Att kombinera olika skissmetoder var ett sätt för oss att prova olika idéer och vidare utvärdera dessa för att komma vidare. Vi har skissat i plan, sektion, 3D program och i sandmodell. Vi har även testat våra idéer på plats genom att mäta upp ytdisponeringar från olika skisser och med hjälp av kroppen försökt skapa oss en uppfattning kring placering samt storlek av vegetationsvolym. Detta gav oss en djupare förståelse för gårdsrummens rumsliga kvaliteter, skala och upplevelse. De olika metoderna hjälpte oss att både konkretisera och ifrågasätta våra gestaltningsidéer. Skissandet har gjorts i kombination med insamling av relevant information, exempelvis kring växt- och materialval samt tekniska aspekter som hantering av dagvatten (Brattström et al. 2019), klimatanpassning (Fridell 2023), gatubredd och svängradie för sopfordon (KTH et al. 2022). Det har även varit viktigt för oss att växla mellan olika skalor för att förstå gårdarnas roll i ett större sammanhang. Detta knyter an till målet att vår gestaltning ska överensstämma med de kvaliteter och utmaningar vi identifierat på en stadsdelsskala och kvarterskala.

3.2.2 Uppdelning: tre gårdar gestaltas

Då strukturen upprepar sig i kvarteret delade vi in gårdsrummen i tre kategorier: loftgångsgårdar, tvättstugegårdar och gröna gårdar. Kategoriseringen utgick från den rumsliga form som skapats av husens placering, höjd och entréer. Gårdarna inom samma kategori har samma mått och till stor del samma karaktär även om deras befintliga gestaltning ser olika ut. Vi valde därefter ut en gård från varje kategori (se figur 3). Genom att jobba med tre olika gårdar kunde vi ge dessa olika uttryck utifrån deras ursprungskaraktär och samtidigt hantera liknande utmaningar identifierade i analysen med hjälp av ledorden som verktyg.

Figur 3: Plan över Flogsta låghusområde som visar den upprepande gårdsstrukturen

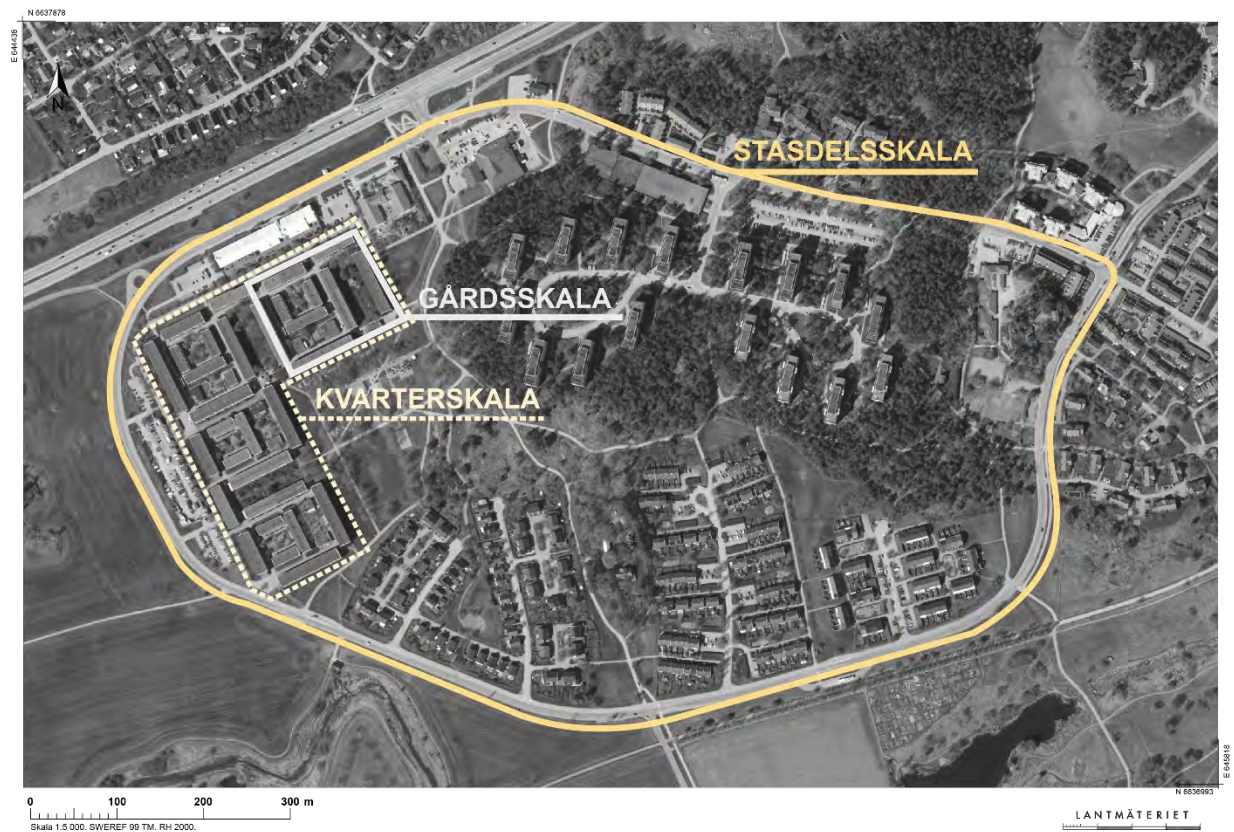
3.3 Post-Design

Vi diskuterade för- och nackdelar mellan plansch- och portfolioformat och landade i valet av portfolioformat. Att presentera en sida i taget gav oss större kontroll över narrativet då vi kunde bygga upp berättelsen på ett effektivt och sammanhängande sätt för läsaren. A3 passar eftersom gårdarna är relativt små i yta och inte kräver stort format för att vara läsbara. Detta presentationsformat är dessutom ett etablerat sätt att kommunicera gestaltningsarbeten inom arkitektur. Det valda A3-formatet fungerar väl även på en datorskärm vilket är så arbetet är tänkt att läsas.

En viktig del av presentationsfasen är också att vi kommer att presentera våra förslag för Uppsalahem. Till denna presentation kommer, utöver våra tidigare kontaktpersoner på Uppsalahem, även flera andra medarbetare från företaget att bjudas in. Förhoppningen är att våra idéer kan inspirera till framtida förändringar i Flogstas gårdsmiljöer.

4. Analys

I detta kapitel redovisas vilka kvaliteter och brister som har identifierats i Flogsta utifrån miljonprogrammets planeringsideal. Vi redovisar analysen i tre skalor: stadsdelsskala, kvartersskala och gårdsskala (se figur 4). I portfolion presenteras analysen mer grundligt med hjälp av analyskartor och fotografier. Här sammanfattas istället resultaten i punktform.

Figur 4: Plan över Flogsta som visar analysens tre skalor: stadsdelsskala, kvarterskala och gårdsskala. Ortofoto © Lantmäteriet 2025. Grafik av © Ellen Eriksson och Klara Andén (2025)

4.1 Stadsdelsskala

I denna skalan identifierades områdets främsta kvaliteter vilket kan knytas till miljonprogrammets planeringsideal att bygga för ett kvalitativt vardagsliv.

De kvaliteter som identifierades var:

- Trafikseparering
Under miljonprogrammet planerade man enligt en strikt trafikseparering (Boverket 2019). Detta skapar en bilfri boendemiljö samt förutsättningar för barns rörelsefrihet, kvaliteter vi vill bevara.
- Närhet
Närhet till vardagliga funktioner var ett starkt planeringsideal (Statens planverk 1977) och det vi tar med oss vidare in i gestaltningen är hur omgivningarna kompletterar bostadsgården. I Flogstaparken finns plats för ytkrävande lek, sport och sociala möten medan Hågadalens naturreservat erbjuder rekreation.
- Varierade typologier
Ofta associeras miljonprogrammet med höga skivhus men den vanligaste typologin som byggdes var låga lamellhus (Boverket 2020), vilket är den typologi som arbetet berör.
- Lek
Småbarnslek är prioriterad på bostadsgården och lek för äldre barn som kräver yta finns i parken (SOU 1970:1). Denna princip för lek vill vi bevara.

Frikopplat från miljonprogrammets tidsideal identifierades problematik kopplat till översvämningsrisk och värmeöffekt. Dessa utmaningar vill vi hantera i omgestaltningen av gårdarna.

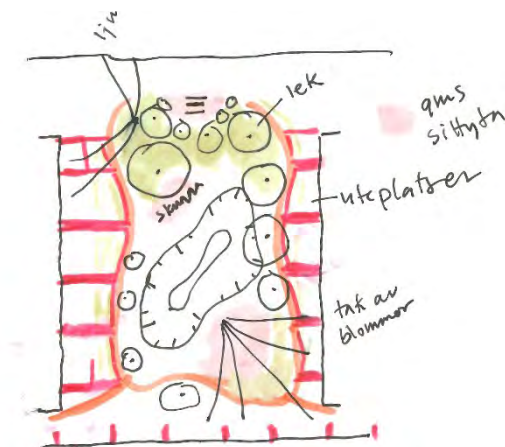
4.2 Kvartersskala

- Under miljonprogrammet planerades bostadsområdets friytor som ett sammanhängande lek- och rekreationsområde (Statens planverk 1977). Denna kvalitet vill vi förstärka genom att bevara gårdarnas öppna hörn och gångvägar. Gårdarna ska utformas som en del av ett nätverk och parken ses som ett komplement till gårdarna.
- Miljonprogramsområdets gårdar har ofta en halvvoffentlig karaktär (Boverket 2008) vilket skapar en inbjudande miljö. Denna kvalitet vill vi förstärka.
- Bristen på privata zoner gör att det blir otydligt hur nära husen man kan vistas utan att inkräkta på det privata livet. Avskärmande kantzoner kan användas för att minska insyn och förtydliga zoneringen.
- Under miljonprogrammet rådde uppmaningen att anlägga uteplatser för lägenheter i bottenvåningen (Statens planverk 1977), denna kvalitet vill vi förstärka.

4.3 Gårdsskala

- Under miljonprogrammet utformades gårdarna för småbarnslek och avkoppling för vuxna (Statens planverk 1977). Det var viktigt att gården var väl solbelyst och fri från störande trafik samt buller. Vi tar fasta på att gården ska innehålla dessa funktioner.
- I Flogsta varierar uttrycken för dessa funktioner mellan gårdarna. Det förekommer både fast lekutrustning och öppna gräsytor. Enligt miljonprogrammets planeringsideal är lekvärde inte enbart knutet till traditionell lekutrustning, även gräsytor betraktas som värdefulla lekmiljöer (Statens planverk 1977). I kombination med förråd och flyttbar utrustning skapas möjligheter för de boende att själva påverka och anpassa sin utemiljö. Vår ambition är att förstärka lekvärderna och samtidigt skapa bättre förutsättningar för avkoppling och flexibel användning.
- Gårdarnas rymliga utemiljöer bidrar till ett högt ljusinsläpp typiskt för miljonprogrammets låga lamellhus. Denna kvalitet vill vi bevara, även om det också finns behov av skugga sommartid.

Frikopplat från miljonprogrammets tidsideal noterades vissa brister: slitna markmaterial, skadade träd, en stor andel fastgjutna möbler, ensartade planteringar och kala ytor som ger ett monotont intryck. Dessa brister vill vi åtgärda i en omgestaltning av gårdarna.

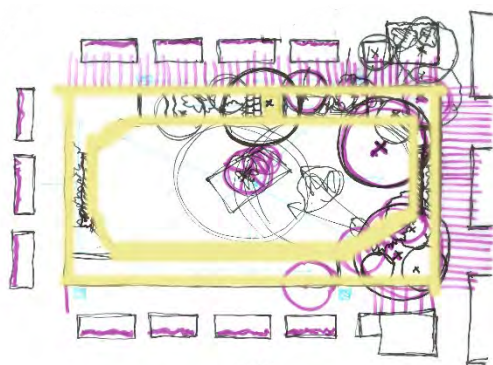
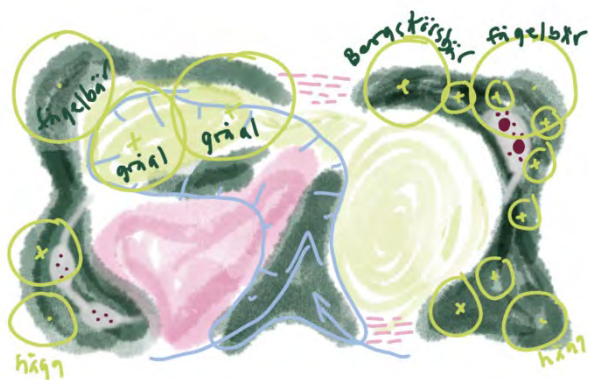
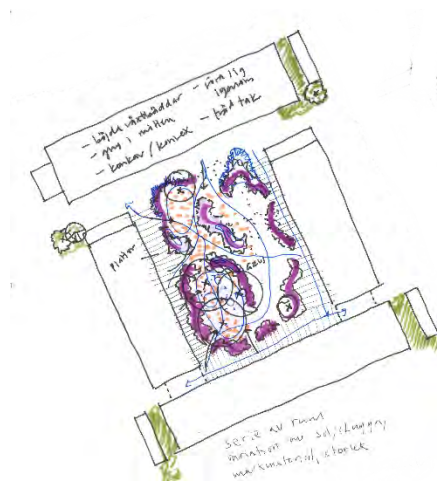
Figur 5: Tre skisser illustrerar utforskandet av uteplatsernas relation till gården. Organiska vegetationsvolymer används för att skärma av uteplatser och dela upp gårdsrummet. Mjuka former används för att ge ett lummigt intryck. Den rektangulära gårdsformen inspirerade oss till att hitta en tydlighet i det organiska. Rektangulära entréplanteringar och spaljéer skiljer uteplatserna från gårdsrummet. Vägens utformning påverkar storleken på den privata zonen närmast bostäderna.

Plats för avkoppling för vuxna i både soliga och skuggiga lägen utforskades genom att jobba med vegetation som ramar in gårdsytan samt skapar skydd i ryggen. Genom att addera flyttbara möbler kan dessa placeras efter hur solen står, hur exponerad man vill vara och hur stort sällskapet är.

Figur 6: Sektionen visar hur vegetationen bidrar med visuell avskärmning som kan ge skydd i ryggen och stötta vistelse på gården.

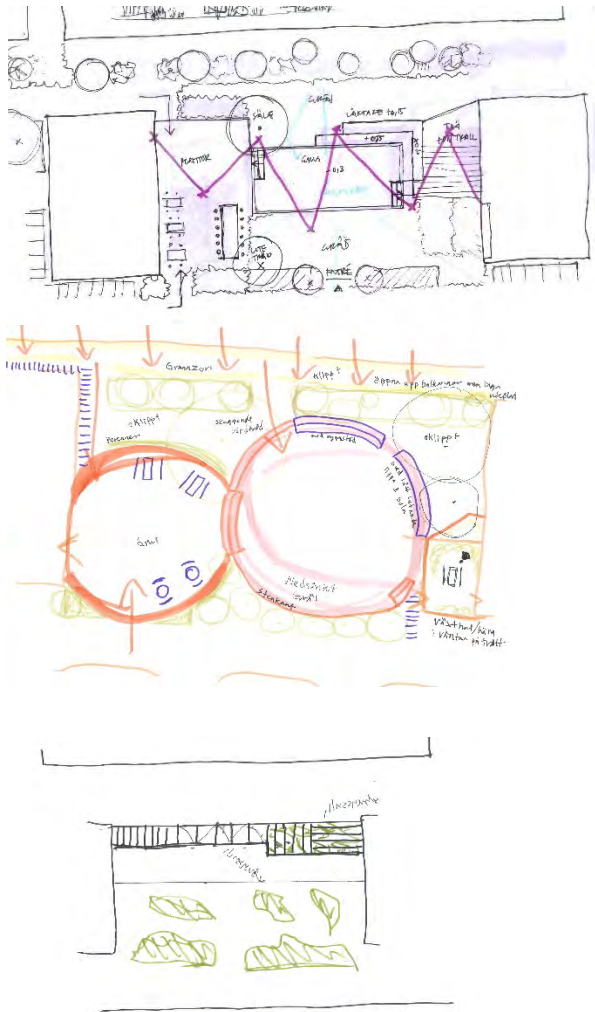
Klassisk fast lekutrustning för småbarn kan ersättas och kompletteras med naturbaserade lekupplevelser som bidrar med löst material i form av pinnar, bär, blommor och blad. Lekbuskage skapar gömställen och krypin. Olika storlekar och placering av växtvolymer undersöktes för att sedan landa i ett förslag som möjliggör en sammanhållen öppen gårdsyta som kan användas för mer ytkrävande lek eller större sammankomster. Växtvalen utgår från klassiska trädgårdsväxter med fokus på blomning för att ge ett hemtrevligt och dekorativt intryck.

Figur 7: Tre skisser illustrerar idén om hur en rumslig sekvens utvecklas, från en lös serie av rum som kan utforskas till en mer förfinad form med en rak definierad ram där växtlighet tillåts växa över. Växtligheten lockar in till lek samtidigt som en öppen yta bibehålls.

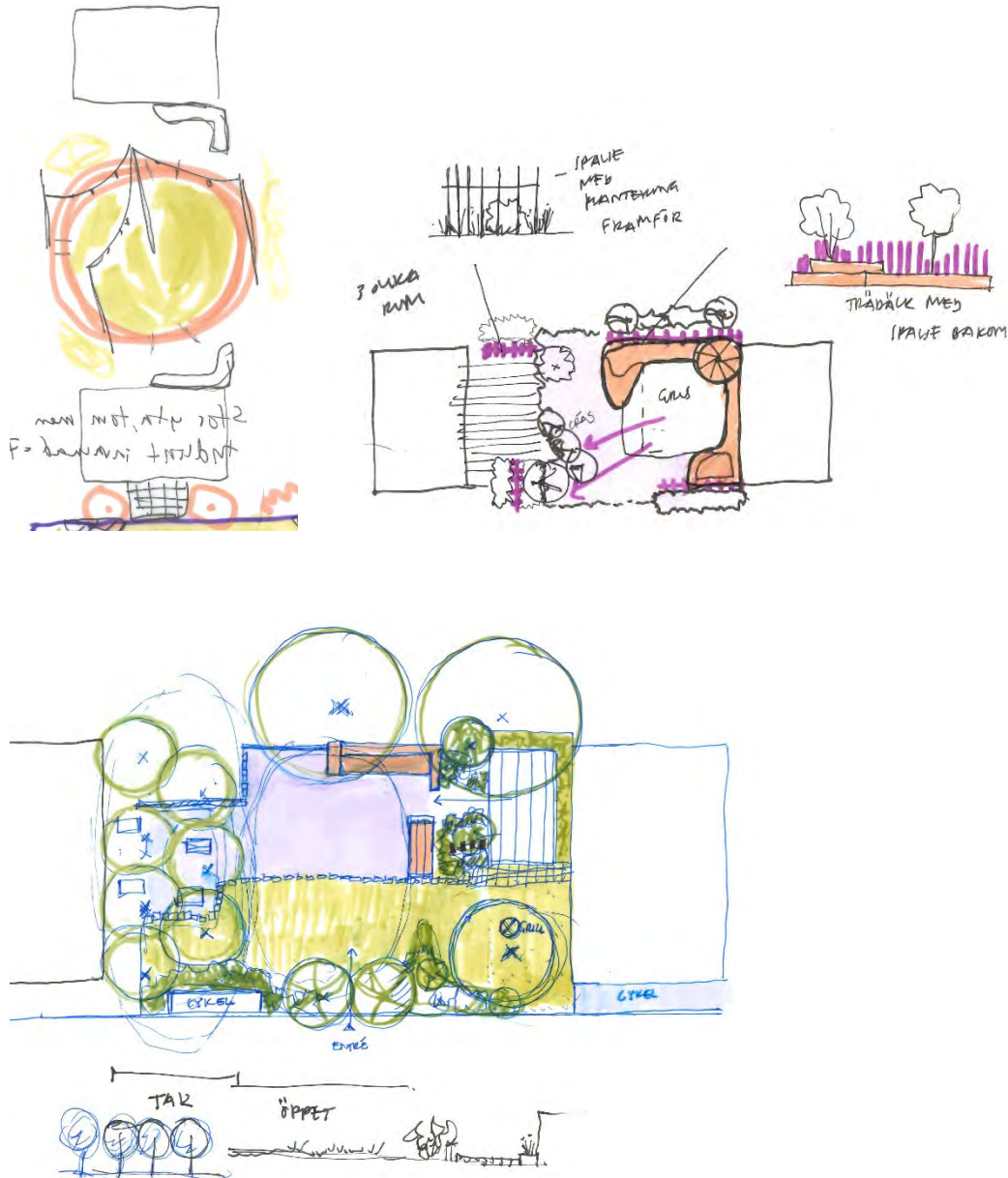
5.2 Tvättstugegården

Utgångspunkten för gestaltningen var att ta vara på de två gemensamhetslokalerna på gården, tvättstugan och pizzerian, som naturliga mötesplatser för att skapa en inbjudande och social gårdsmiljö. Gårdens placering nära Flogstaparken tillsammans med pizzerian, som lockar besökare utifrån, skapar förutsättningar för att förstärka dess halvoffentliga karaktär och bjuda in både boende i kvarteret och utomstående.

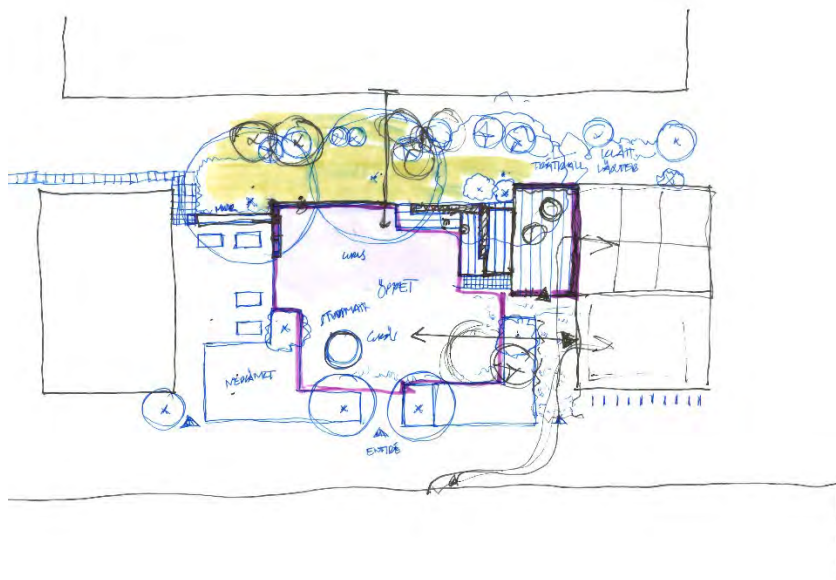
Figur 8: Vi skissade på olika sätt att knyta samman husen genom att locka människorna ut mot gårdsrummet när man exempelvis står i tvättstugan och tittar ut genom fönstret. Den första skissen illustrerar idén om ett sammanbindande element i form av en ljusslinga. Den andra skissen visar utforskandet av rumslighet genom cirkulära former som bidrar till att skapa ett större, flexibelt rum. Dessa idéer utvecklades vidare till en pergola som binder samman rummet.

Vi utforskade vilka funktioner som var viktiga på platsen och hämtade inspiration från den nuvarande gestaltningen med uteservering för pizzerian och boule. Utöver detta ville vi addera fler sittplatser samt skapa rum för större sammankomster och fest. Vi undersökte hur gården tillsammans med gemenskapslokalerna kunde stödja detta.

Figur 9: Den första skissen illustrerar idén om en gemensam festplats, en tanke som kom tidigt i processen. I den andra skissen ramas en grusyta in av ett trädäck som skapar sittplatser och bildar en informell scen. Den nedersta skissen visar en uteservering närmast pizzerian, en boulevarda centralt på gården och mer avskilda sittplatser i närheten av tvättstugan. Lösningen upplevdes som för programmerad och bidrog till att gårdsrummet kändes upphackat. Vi gick därför vidare med att skissa på en mer sammanhållen gestaltning, med målet att bevara gårdens öppenhet och skapa ytor som kan användas på ett mer flexibelt sätt.

A hand-drawn sketch of a room layout. On the right, a rectangular table is labeled 'FECHA TA' and '6064 E91 A17' with 'ALLEN' written vertically on its right side. In the center, there is a large orange oval shape with several small circles inside, surrounded by a purple, flame-like border. To the left of this oval are four circular tables, each with a chair. Further left is a large orange rectangular area with a purple border, containing two small circles with an 'X' inside. The top of the sketch shows a wall with a purple decorative border and a doorway. The bottom shows a doorway leading to another area.

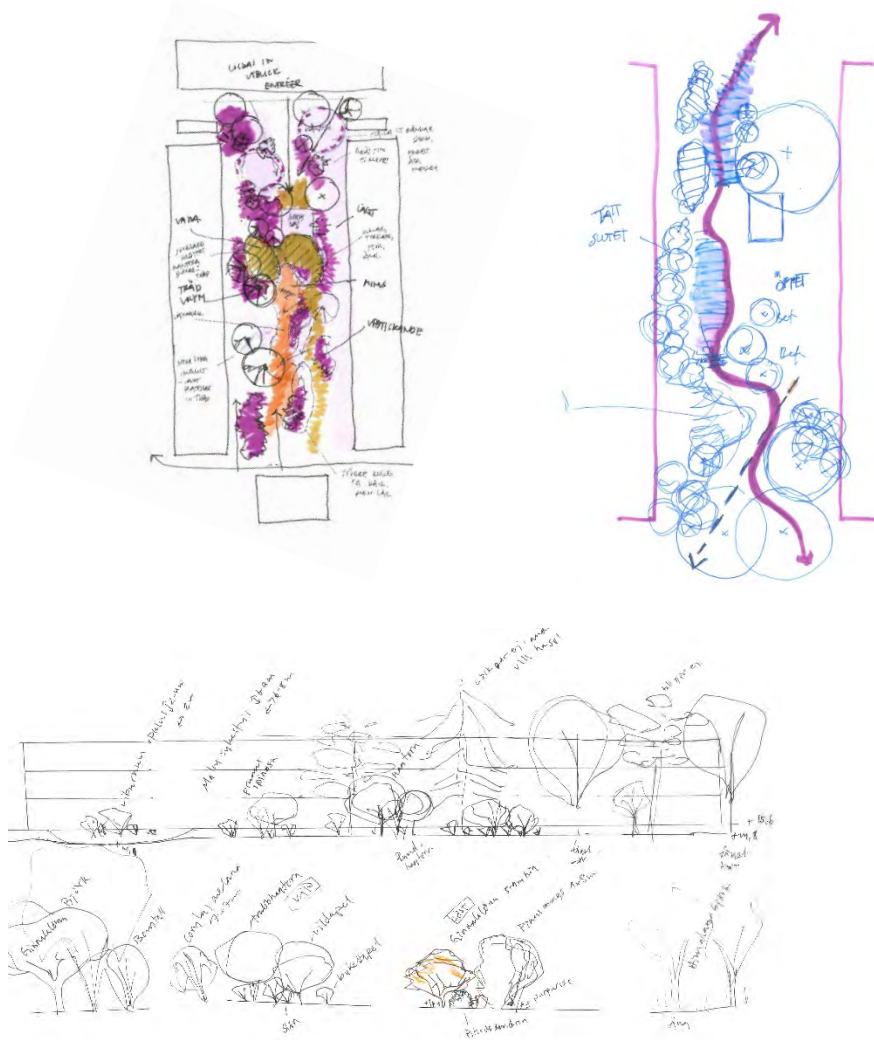

31

5.3 Gröna gården

Utgångspunkten för den gröna gården var kvaliteten av en öppen gräsyta utan gångar eller tydlig programmering. Det finns stora lönnar och på mitten en fin pergola, Joars oas, som används för social samvaro och grillning. Det vi identifierade som den största bristen var att öppenheten i kombination med fönster och balkonger mot gården skapade känslan av att man som besökare är exponerad.

Vi skissade på olika sätt att addera vegetation för att skärma av gårdsytan, skapa distans till den privata zonen längs husen samt rama in rummet och stärka siktlinjen genom gården i nord-sydlig riktning, både in mot gården och ut mot Flogstaparken.

Figur 11: De två första skisserna illustrerar processen att hitta en balans mellan öppna och slutna ytor, där vegetationen skärmar av utan att förlora den öppna kvalitén. Sektionen undersöker olika vegetationstyper och vilken visuell avskärmning de bidrar med.

Problematik med översvämningar på gården medförde ett behov av att skapa utrymme för dagvatten att magasinera samt att ledas vidare ytligt och via brunnar.

Figur 12: Topografiska förändringar för att skapa utrymme för dagvatten undersökte genom sandmodell. Utformningen av ett svackdike studerades både i sandmodell och i planritning med inspiration från Hågaåns meandrande karaktär.

6. Resultat design

I detta kapitel sammanfattar vi resultatet av gestaltningen. I befintlig struktur omgestaltas gårdarna. Kvaliteter som förstärks och bevaras kopplat till miljonprogrammets tidsideal är:

- Strukturella kvaliteter bevaras: den offentliga parken kompletterar den halvoftentliga gårdsmiljön då den erbjuder plats för bland annat ytkrävande lek, odling samt rekreation
- Rymligheten bevaras och sammanhållna gårdsytor prioriteras för att främja flexibilitet
- Gårdarnas funktioner bevaras. Småbarnsleken kompletteras med naturbaserade lekvärden och plats för avkoppling för vuxna skapas genom att rama in befintliga vistelseytor som exempelvis pergolan Joars oas. Sliten fast inredning byts ut mot nya flyttbara möbler.
- Vi möjliggör uteplatser för lägenheter i bottenvåningen genom att addera verandor som tar upp höjdskillnad mellan balkong och marknivå, samt genom att addera spaljéer och vegetation som skärmar av.
- Gator smalnas av så att bilar behöver ta sig fram med större försiktighet för att stödja trafiksepareringen
- Gårdarnas kvalitet som ett sammanhängande nätverk av upplevelser som kompletterar varandra förstärks. Detta genom att de tre gårdarna har olika estetiska uttryck och erbjuder olika funktioner
- Kvaliteten i gemensamhetslokalerna och förrådet på pizzagården stärks där pergolan uppmuntrar boende att använda förrådet och möblera efter behov

Brister som åtgärdas, utan koppling till miljonprogrammet:

- Dagvattenhanteringen utvecklas där ytlig dagvattenhantering fördröjer dagvatten och minskar risken för översvämningar. Svackdiken bidrar med lekvärden, då vattnet samlas vid regn och skapar en dynamisk lekmiljö.
- Värmeöeffekten dämpas genom gröna tak och mer grönska som bidrar med skugga

Estetiska värden som gårdarna kompletteras med:

- Tydlighet i gårdsmiljöernas estetiska uttryck stärker gårdarnas identitet och ökar variationen samt orienterbarheten i området. Loftgångsgården får en trädgårdskaraktär, pizzagården en torglik karaktär och gröna gården en naturinspirerad karaktär.

- Friser ramar in ytor och bidrar med en dekorativ övergång mellan olika materialmöten vilka skapar ett prydligt och mer omsorgsfullt intryck
- Slitna material ersätts, och nya konventionella inslag för boendemiljöer tillförs, såsom smågatsten i granit och klassiska trädgårdsmöbler. Även typiska element för bostadsgårdar, till exempel en pergola målad i samma kulör som balkongräckena i området, bidrar till att skapa en känsla av igenkänning.
- Majoriteten av de befintliga träden bevaras och den vegetation som adderas bidrar till en ökad variation i området genom flerskiktade växtzoner med större mångfald än vad som finns på platsen idag.
- Växterna har valts för att tillföra estetiska upplevelser såsom blomning, bär, höstfärger, doft och en känsla av igenkänning. På loftgångsgården har vi använt växter som är vanliga i svenska trädgårdar till exempel vinbär, hortensia och äppelträd. På den gröna gården har vi hämtat inspiration från närliggande naturmiljö, där naturens skönhet stärks genom inhemska växtval och svackdike med naturligt meandrande form.
- Känslan av hemhörighet vid den egna porten förstärks genom att entréplanteringarna kompletteras med perenner och buskar med varierande karaktär, vilket underlättar för de boende att särskilja entréerna

Resultatet är tre bostadsgårdar med ny gestaltning. Tvättstugegården får en torglik gestaltning som knyter samman gårdens två gemenskapshus till en social nod. Den gröna gården får en böljande landskapsform med inspiration från Hågaåns meandrande karaktär och tillförs en grön inramning med växtval från närliggande natur. På loftgångsgården förstärks den intima karaktären genom att gården bäddas in av en grön omslutande ram som separerar gården från den privata sfären kring entréer och uteplatser. I sin helhet bidrar omgestaltningen till flexibel användning av gårdsmiljöerna, tydligare rumsindelning med bättre avskärmning mellan privat och halvvoffentligt, en lummigare karaktär med mer skugga och högre diversitet i både växtval och detaljrikedom. Detta bildar en ombonad boendemiljö som lyfter miljonprogrammets estetiska potential.

7. Diskussion

Som landskapsarkitekter är det viktigt att vi vid omgestaltning är medvetna om vilka värden som riskerar att försvinna när nya tillförs. En upprustning bör inte enbart handla om att anpassa ett område till samtida ideal. Vår ambition har istället varit att de kvaliteter som definierar miljonprogrammet ska lyftas fram i vårt arbete både genom analys och genom gestaltning.

Eftersom vår analys genomfördes i flera skalor identifierade vi kvaliteter som var svåra att förstärka inom ramen för en gestaltning på gårdsskala. De kvaliteter vi identifierade på stadsdelsskalan upplevde vi ändå som viktiga att lyfta, då de utgör förutsättningarna för de gårdsmiljöer vi arbetat med att omgestalta. Däremot förstärker vi inte närheten till vardagliga funktioner eller variationen av typologier i området, då detta skulle kräva insatser på en övergripande skala.

Att identifiera kvaliteter på stadsdelsskala knyter an till vårt syfte att belysa de kvaliteter som definierar miljonprogrammet. Vi ser ett värde i att belysa dessa kvaliteter eftersom de bidrar till att måla upp en helhetsbild av hur livet är i Flogsta. De vittnar också om de värderingar som präglade planeringen under miljonprogrammet, med ett helhetstänk för hur den byggda miljön kan stötta det vardagliga livet. Dessa värderingar har vi tagit med oss in i gestaltningen med ambitionen att stötta det vardagliga livet även i den lilla skalan.

Man kan fråga sig hur vi hade omgestaltat gårdarna om vi inte först analyserat vilka kvaliteter som definierar miljonprogrammet. Miljonprogrammets låga lamellhus kännetecknas av öppna hörn, något som har kritiserats under 2000-talet (Minoura 2019; Boverket 2008), en kritik som vi till en början delade. Det finns ett starkt ideal i dagens tidsanda som förespråkar slutna gårdar. När vi förstod att de öppna hörnen ursprungligen planerades för att stärka kvartersgemenskap och möjliggöra barns fria rörelse mellan gårdarna, ändrade vi vår ståndpunkt. Ytterligare ett exempel är att vi har prioriterat småbarnslek på gårdarna trots att detta är ett studentområde med få barn i dagsläget. Det går inte att veta vilka som kommer flytta in i framtiden och därför anser vi det viktigt att värna om barnens plats i boendemiljön, som man gjorde vid planeringen av miljonprogrammet. Ledordet flexibilitet har varit viktigt för att inte falla in i fällan att överprogrammera gårdar. Vi anser att många gårdar som planeras idag är för strikt programmerade och att miljonprogrammets gårdars öppna flexibla ytor är viktiga att värna om. Analysen har varit lärorik och inspirerande för oss då vi har varit tvungna att ifrågasätta våra vanliga tankemönster i hur vi värderar en plats.

Eftersom miljonprogrammets bostadsområden är så omdebatterade har de fastnat i en dragkamp mellan olika ideal. Vi anser att det är viktigt att lyfta dessa områdens ursprungliga vision med tanke på att ideal kontinuerligt förändras. Genom att bevara strukturella kvaliteter kan områdets karaktär behållas samtidigt som vi tillför ett nytt lager i mellanrummen mellan husen. De strukturella kvaliteterna på stadsdelsskala har potential att stå sig över tid så länge de inte trasas sönder av förtätning eller andra strukturella förändringar. Däremot behövs upprustning när slitage på material och utrustning blir påtagligt. Det som en gång var en kvalitet riskerar annars att upplevas som en brist när det åldras dåligt.

I miljonprogrammets funktionsinriktade planeringsprinciper finns kvaliteter att bevara och förstärka. Samtidigt ville vi undvika en gestaltning som enbart utgår från funktion. Därför har de estetiska och upplevelsemässiga aspekterna haft en central roll i vår process för att förstå vilken känsla och karaktär de olika gårdarna kan och bör förmedla. De estetiska aspekterna kunde vi förhålla oss mer fritt till då vi inte identifierade några tydliga estetiska kvaliteter som vi ville förstärka eller bevara. Samtidigt hämtade vi inspiration från respektive gårds ursprungliga karaktär till det estetiska uttryck vi valde. Loftgångsgårdens intima skala tolkades och förstärktes genom en trädgårdslig gestaltning, medan tvättstugegårdens mer sociala karaktär gav upphov till en torglik utformning. Den gröna gårdens öppna gräsyta och storvuxna träd inspirerade till ett mer naturpräglat uttryck. Genom att använda estetiken som verktyg tror vi att miljonprogrammets funktionella kvaliteter kan förstärkas och lyfta dessa områden som en kvalitativ bostadsmiljö.

7.1 Ekonomi och genomförbarhet

Vi har inte tagit hänsyn till de ekonomiska aspekterna i detta skede men ser en fortsatt dialog med Uppsalahem som en möjlighet att definiera vad i våra förslag som är genomförbart. Förhoppningsvis kan vårt examensarbete ge Uppsalahem nya insikter om potentialen som finns i Flogsta låghus där vårt arbete visar på de mervärden som en upprustning kan innebära. Eventuellt är detta startskottet på en process där vi kan komma fram till gestaltungsförslag som kan anläggas vilket kommer kräva ekonomiska kalkyler och att vi anpassar gestaltningen efter Uppsalahems förutsättningar.

7.2 Etik och boendeperspektiv

Det största dilemmat genom arbetets gång har varit hur vi förhåller oss till det befintliga samtidigt som vi utvecklar och förändrar. Mack (2021) skriver om värdet i att ta människors relation till platsen i beaktning vilket är särskilt viktigt i miljonprogramsområden där utifrån bilden ofta skiljer sig från upplevelsen hos de som bor i dessa områden. Att omgestalta boendemiljöer är att kliva in i människors innersta domän (Öresjö 2012) och drastiska förändringar kan resultera i att deras tryggaste plats försvinner. Om de boende inte involveras i processen riskerar de att känna sig maktlösa. Samtidigt kan dialogtrötthet uppstå i områden där många insatser och dialoger görs. Vi prioriterade bort att arbeta med boendedialog eftersom vi hade en boendeundersökning från Uppsalahem att utgå från. Om dessa gestaltningar skulle bli verklighet hade en boendedialog varit bra för att undvika känslan av maktlöshet över sin hemmiljö.

7.3 Hållbarhetsaspekter

Omgestaltningen lägger tonvikt vid att förebygga översvämningar och att mildra värmeöffekten. På så vis arbetar vi med klimatanpassning. Detta har stundvis stått i konflikt med vår ambition att värna om miljonprogrammets planeringsideal. Åtgärder som ökad krontäckning, större växtvolym och fler skuggade ytor bidrar till ett bättre mikroklimat, men sker delvis på bekostnad av gårdarnas rymlighet och det generösa ljusinsläppet. Genom en ny växtplan har vi också stärkt den biologiska mångfalden. Sammantaget bedömer vi att förslaget uppnår en väl avvägd balans mellan bevarande av kulturhistoriska kvaliteter och nödvändig klimatanpassning.

Att investera i det befintliga bostadsbeståndet är ekonomiskt och ekologiskt hållbart jämfört med att bygga nytt. Det är även en av få möjligheter att erbjuda billiga hyresrätter då nybyggen sällan lyckas hålla nere hyreskostnaderna. Vissa miljonprogramsområden står inför rivningshot och vi hoppas att detta arbete bidrar till argumentationen att bevara. Vi tror att miljonprogrammets boendemiljöer har potential att nå höga nivåer när det kommer till social, ekonomisk och ekologisk hållbarhet. Detta arbete är även ett argument mot förtätning och för den låga skalan. Som landskapsarkitekt får vi helt andra förutsättningar när vi gestaltar ljusa och rymliga gårdsmiljöer, snarare än trånga gårdar i kvartersstadsmiljö.

Referenser

- Berggren, K (2012). Rekordårens hus som kulturarv. I: Johansson, B (red.) Miljonprogrammet - utveckla eller avveckla? Forskningsrådet Formas. 71-85.
- Boverket (2008). Gårdsutveckling i miljonprogramsområden. Boverket.
- Boverket (2019). Konsten att bygga en stad - svenska stadsplaner genom seklerna.
<https://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2019/konsten-att-bygga-en-stad-webb.pdf> [2025-06-02]
- Boverket (2020). Under miljonprogrammet byggdes en miljon bostäder. Boverket.
<https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/stadsutveckling/miljonprogrammet/> [2025-04-24]
- Brattström, M. & Fridell, K. & Wiborn, P. (2023). Mikroklimat och värmeöar- ur ett urbant landskapsperspektiv. Edge.
- Fletcher, M. (2021). Visual communication for architects and designers: constructing the persuasive presentation. Routledge, Taylor & Francis Group.
- Fridell, K. (2023). Levande stadsrum: en handbok i Blågröngrå system. Version 4.0. Edge.
- Gehl, J., Gemzøe, L., Steenhard, K. & Gehl, J. (2001). New city spaces. 2. ed. The Danish Architectural Press.
- Hall, T. & Vidén, S. (2005). The Million Homes Programme: a review of the great Swedish planning project. Planning Perspectives, 20 (3), 301-328.
<https://doi.org/10.1080/02665430500130233>
- Harper, K.H. (2018). Aesthetic sustainability: product design and sustainable usage. Routledge. (Routledge studies in sustainability).
<https://doi.org/10.4324/9781315190419>
- Johansson, B (2012). Inledning. I: Johansson, B (red.) Miljonprogrammet - utveckla eller avveckla? Forskningsrådet Formas. 7-21.
- Kling (2017). Bostadsgårdens uppgång och fall. Tidskriften Arkitektur.
<https://arkitektur.se/kritik/essa/bostadsgardens-uppgang-och-fall/> [2025-04-24]
- Kristensson, E. (2007). Bostadsgården: vardagsrum, lekplats, möteplats och utsikt. Formas.
- Kristensson, E. (2012). Miljonprogrammets rymlighet-ett hotat värde. I: Johansson, B (red.) Miljonprogrammet - utveckla eller avveckla?. Forskningsrådet Formas. 137-149.

- Kristensson, E. (2003). Rymlighetens betydelse: en undersökning av rymlighet i bostadsgårdens kontext. Institutionen för arkitektur, Lunds universitet.
- KTH, Chalmers, VTI, Spacescape, Sweco & White Arkitekter (2022). Designguide för Smarta gator. (ISBN: 978-91-8040-257-6). Vinnova. <https://www.smartagator.se/> [05-09-2025]
- Larsson, M. Förvaltningsansvarig i Flogsta, Uppsalahem, möte 01-30-2025, 02-05-2025, 05-02-2025
- Litton, R. B., Hester, R. T., Kaplan, S., Kaplan, R., Corner, J., Steinitz, C., Scarfo, B., Hunt, J. D., Wolschke-Bulmahn, J., Alanen, A., Howell, E., Chenoweth, R., Olin, L., Low, S. M., McAvin, M., Marcus, C. C., Palmer, J. F., Sardon, R. C., Sancar, F., Spirn, A., Riley, R. B. (1992). Most Important Questions. *Landscape journal.*, 11 (2), 160–181. <https://doi.org/10.3368/lj.11.2.160>
- Mack, J. (2021). Impossible nostalgia: green affect in the landscapes of the Swedish Million Programme. *Landscape Research*, 46 (4), 558–573. <https://doi.org/10.1080/01426397.2020.1858248>
- Melcher, K. (2022). Aesthetic Intent in Landscape Architecture: The Particularity of Beauty, Meaning, and Experience. *Landscape Journal*, 41 (2), 73–92. <https://doi.org/10.3368/lj.41.2.73>
- Melchert, D. (2004). Strategi för varsamhet: skivhus och lamellhus. Riksantikvarieämbetet.
- Meyer, E.K. (2008). Sustaining beauty. The performance of appearance: A manifesto in three parts. *Journal of Landscape Architecture*, 3 (1), 6–23. <https://doi.org/10.1080/18626033.2008.9723392>
- Minoura, E. (2016). Uncommon Ground: Urban Form and Social Territory. KTH Royal Institute of Technology.
- Minoura, E. (2019). Bostadsgården: territoriell arkitektur. Upplaga 1. Studentlitteratur.
- Olsson, S. (1997). Det lilla grannskapet: gårdar, trapphus och socialt liv. Centrum för byggnadskultur i västra Sverige.
- Persson, B., (1988). Utbildningsmaterial för bostadsförbättring: Utemiljö.
- Pertoft, P. & Sandqvist, S. (2023). Att bygga staden : planera och utforma flerbostadshus och gårdar. Upplaga 1. Studentlitteratur.
- Robinson, N. & Wu, J.-H. (2016). The planting design handbook. Third edition. Routledge, Taylor & Francis Group. <https://doi.org/10.4324/9781003074953>
- Roggema, R. (2016). Research by Design: Proposition for a Methodological Approach. *Urban Science*, 1 (1), 2. <https://doi.org/10.3390/urbansci1010002>
- Rubensson, N. Hållbarhetsspecialist, Uppsalahem, möte 01-30-2025, 02-05-2025, 05-02-2025

- Schlyter, T. (1994). Utemiljöförbättringar: översikt och exempelsamling: en studie av 1980-talets miljöförbättringsprojekt. Statens råd för byggnadsforskning ; Svensk byggtjänst [distributör].
- SFS 2010:900. Plan- och bygglag. Landsbygds- och infrastrukturdepartementet
- Statens Planverk (1997). Bostadsbestämmelser: information om nybyggnadsbestämmelser för bostaden och grannskapet. Statens Planverk.
- Särnbratt, L. (2006). Perspektiv på miljonprogrammet: Arkitektur, kulturhistoria och miljöanpassning som delar av hållbar utveckling. Lic-avh. Chalmers tekniska högskola.
- Uppsalahem (u.å.). Hamberg. <https://www.uppsalahem.se/bostader/vara-omraden/hamberg/> [2025-04-24]
- Uppsala kommun (1969) Planbeskrivning för Stadsplan för Flogsta 1969. (Diarienummer LN 376-65). Länsarkitektkontoret Uppsala. <https://www.uppsala.se/contentassets/db22714af57c49df9e515d39dfdea5a/planbeskrivning.pdf> [2025-05-10]
- Vidén, S. (2012). Rekordårens bostäder – en viktig resurs för hållbar utveckling. I: Johansson, B (red.) Miljonprogrammet - utveckla eller avveckla?. Forskningsrådet Formas. 21-43

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU kan publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver i sådana fall godkänna publiceringen. I samband med att du godkänner publicering kommer SLU även att behandla dina personuppgifter (namn) för att göra arbetet sökbart på internet. Du kan närsomhelst återkalla ditt godkännande genom att kontakta biblioteket.

Även om du väljer att inte publicera arbetet eller återkallar ditt godkännande så kommer det arkiveras digitalt enligt arkivlagstiftningen.

Du hittar länkar till SLU:s publiceringsavtal och SLU:s behandling av personuppgifter och dina rättigheter på den här sidan:

- <https://libanswers.slu.se/sv/faq/228316>

Alla författare till arbetet måste kryssa i sitt godkännande. Ta bort eller lägg till rader beroende på antalet författare. Ta bort den här texten när den inte längre behövs.

☒ JA, jag, Ellen Eriksson har läst och godkänner avtalet för publicering samt den personuppgiftsbehandling som sker i samband med detta

☒ JA, jag, Klara Andén har läst och godkänner avtalet för publicering samt den personuppgiftsbehandling som sker i samband med detta

☐ NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse till att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.

Ombonade rum: ett gestaltungsförslag för tre bostadsgårdar i miljonprogramsområdet Flogsta

PORTFOLIO
KLARA ANDÉN & ELLEN ERIKSSON
EXAMENSARBETE SLU 2025

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INTRODUKTION

FLOGSTA

ANALYS

STADSDELSKALA

KVARTERSSKALA

GÅRDSKALA

GÅRDSDESIGN

LOFTGÅNGSGÅRDEN: Din gömda vrå

TVÄTTSTUGEGÅRDEN: La Piazza

GRÖNA GÅRDEN: Oasen

INTRODUKTION

För att hantera 1960-talets bostadsbrist initierades miljonprogrammet år 1965, med målet att bygga en miljon bostäder inom 10 år (Hall & Vidén 2006). Ambitionen var att skapa kvalitativa och prisvärda bostäder men områdena fick tidigt kritik för sitt enformiga utseende och brist på omsorg i utemiljöerna (Boverket 2020). Detta harmonierar med vårt intryck av Flogsta låghus. Mellan 1975 och 1986 avsatte staten över en miljard kronor på att förbättra miljonprogrammets utemiljöer för att öka områdenas attraktionskraft och förbättra sociala förhållanden (Schlyter 1994). Flogsta låghus är i skrivande stund 50 år gamla och dess gårdsmiljöer har inte genomgått någon strukturell upprustning (Larsson, Rubensson 2025). Låga estetiska ambitioner vid anläggningen i kombination med årtionden av slitage har resulterat i gårdsmiljöer som idag upplevs som fula.

Under 2000-talet har förtätningen av miljonprogrammets miljöer skett i snabb takt (Hall & Vidén 2006) då deras rymliga och öppna struktur gör dem särskilt attraktiva för ny bebyggelse (Kristenssen 2012, Minoura 2016). Denna utveckling riskerar att sudda ut kontrasten mellan ytterstadens uppskattade rymliga gröna karaktär och den täta stadens urbana ideal (Kristensson 2012). Bostadskvarter som byggs idag har ofta små gårdar som dessutom upptas av funktioner som cykelförråd, sophantering och förskolegårdar (Kling 2017). När rymligheten försvinner förlorar gården sin flexibilitet (Kristensson 2003). Miljonprogrammets rymlighet möjliggör en flexibel användning som bör värnas, innan våra städer får en jämn täthet där dagens samtida ideal riskerar att tränga bort ursprungskaraktären i områden från tidigare tidsepoker.

Miljonprogrammets flerbostadshus är förknippade med en negativ schablonbild (Vidén 2012). En del anser att dessa områden borde rivas, medan andra lyfter husens potential som en viktig resurs för hållbar utveckling (Johansson 2012). Mack (2021) menar att den problemfokuserade bilden av miljonprogramsområden delvis beror på att områdena anses fula och dåligt omhändertagna. Det är denna splittrade syn på miljonprogrammet som har lett oss in på ämnet för detta examensarbete. Vi ser en risk i att de kvaliteter som finns i dessa områden tappas bort i stadsutvecklingen om diskursen kring miljonprogrammet

fortsätter i en negativ spiral. Vi upplever också att det saknas exempel på upprustningar av miljonprogrammets bostadsgårdar som presenteras som konkreta gestaltningar snarare än principlösningar. Vi efterfrågar exempel där områdets kvaliteter initialt har identifierats och analyserats, och där designbesluten tydligt grundas i denna förståelse.

Detta examensarbete ämnar skapa en framtidsvision för miljonprogrammets boendemiljöer genom att lyfta fram potentialen i dessa. Vi tror att omgestaltning av bostadsgårdar kan vara ett sätt att ge dessa områden nya estetiska kvaliteter. Estetik är ett medel för hållbarhet (Meyer 2008) och kan vara ett verktyg till att förlänga miljonprogramsområdets livstid. Genom att beakta karaktärsdrag och befintliga värden kan nödvändig upprustning ske på ett varsamt sätt (Melchert 2004, SFS 2010:900 8 kap 17§) Med en tydlig definition av vilka kvaliteter som kännetecknar miljonprogrammet kan områdets brister åtgärdas utan att riskera att vi förlorar en del av Sveriges kulturarv.

SYFTE

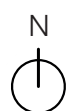
Arbetet är en omgestaltning av gårdsmiljöer kring lamellhus i två-tre våningar i miljonprogramsområdet Flogsta, Uppsala. Målet med arbetet är att belysa de kvaliteter som definierar miljonprogrammet och ge dem en tydlig roll i omgestaltning av gårdsmiljöerna. Med utgångspunkt i gårdarnas ursprungliga funktion och karaktär ges gårdarna nya uttryck med målet att vidga vyerna för miljonprogrammets estetiska potential.

FRÅGESTÄLLNING

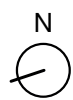
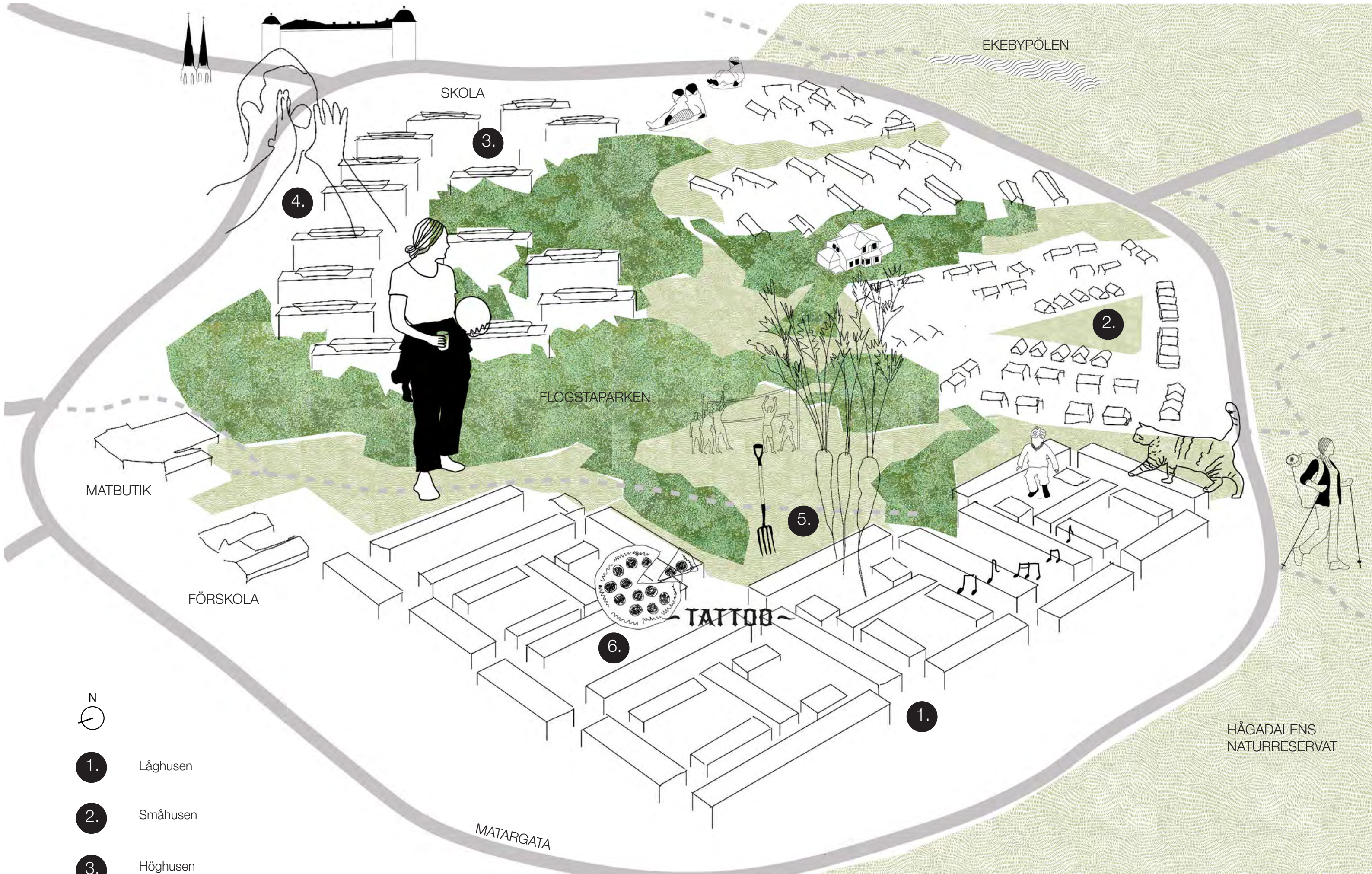
Hur kan tre bostadsgårdar i Flogsta låghusområde omgestaltas så att de kvaliteter som definierar miljonprogrammets tidsideal bevaras och förstärks, samtidigt som brister åtgärdas och gårdarna kompletteras med nya estetiska värden?

Skala 1:20 000 i A3

Kartan visar Flogstas läge i Uppsala och dess närhet till både stadskärnan och naturreservatet Hågadal. © Lantmäteriet. Bakgrundsbild: ortofoto.

- 1. Låghusen
- 2. Småhusen
- 3. Höghusen

4. Flogstavrådet: Varje kväll kl 22:00 hörs ett vrål eka mellan höghusen när studenterna skriker ut sin frustration. Detta är en långvarig tradition.

5. Flogsta food: Här finns odlingslotter men framförallt ett socialt nätverk där man samlas kring ekologisk odling

6. Verksamheter i låghusen: här finns pizzeria, tatueringstudio, replokaler och annat som bidrar med liv till området

FLOGSTA

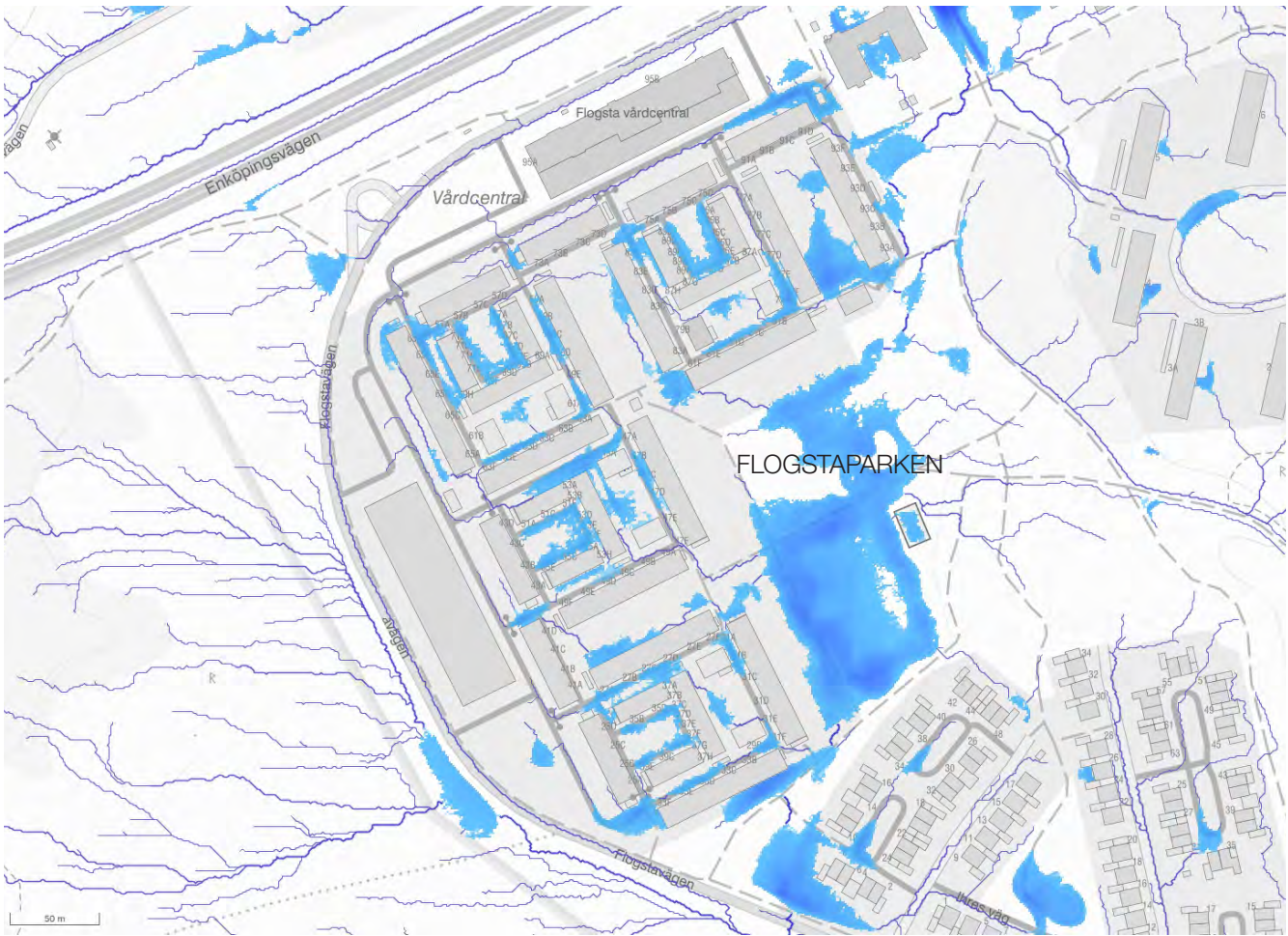
När bussen stannar i Flogsta centrum, väster om Uppsalas stadskärna, kliver man av i utkanten av en stor stadsdelspark. Människor bär matkassar från matbutiken, passerar förskolegården och långborden där korv grillas innan en fotbollsmatch på den stora gräsytan tar vid. Flogstaparken är det bilfria gröna navet omgärdat av hus från 1970-talets olika typologier. Här finns höga skivhus, radhus och lamellhus i tre våningar vilka alla är representativa för miljonprogrammets planeringsideal (Boverket 2020). Parken myllrar av folk en solig söndag men om man går in mellan lamellhusen blir stämningen lugnare och det offentliga övergår till halvoffentligt. De låga lamellhusen är studentlägenheter som hyrs ut till låga priser (Uppsalahem u.å). En kort cykeltur bort ligger stadskärnan och på andra sidan ringleden breder Hågadalens naturreservat ut sig. Flogsta har flera av de kvaliteter som definierar miljonprogrammets boendemiljöer såsom gröna, rymliga och barnvänliga utemiljöer i stadens utkant samt tryggheten av strikt trafikseparering (Kristensson 2012). Samtidigt finns här också parkbänkar med flagnande färg, ensartade planteringar, trasiga betongplattor och intrycket av att utemiljön saknar omtanke.

© Lantmäteriet. Bakgrundsbild: ortofoto.

UTMANINGAR I FLOGSTA

SKYFALLSHANTERING

Översvämmade områden vid 100 mm regn

Dagvattenledningarna i området är överbelastade och i vissa fall igensatta. Med klimatfrändringar kommer skyfallen öka. I och med detta vet vi att översvämningar kommer ske i olika skalor. Därför behöver denna problematik hanteras i samband med upprustning av gårdsmiljöerna.

VÄRMEÖAR

Områden med höga temperaturer sommartid

Kartan visar att just Flogsta låghus är drabbat av värmeöeffekt i samma dimensioner som Uppsalas mest centrala delar. De främsta anledningarna till det antas vara hårdgjorda ytor i kombination med att den sammanlagda takarean är stor och att taken är svarta.

ANALYS

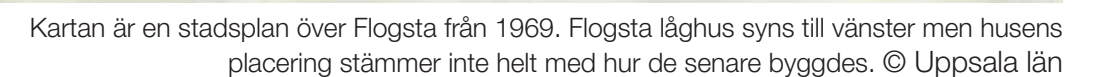
Vilka kvaliteter och brister kan identifieras i Flogsta låghusområde utifrån miljonprogrammets planeringsideal?

I följande avsnitt presenterar vi vår platsanalys. Analysen är uppdelad i olika skalor: stadsdelsskala, kvartersskala och gårdsskala. Fokus ligger på att presentera de kvaliteter som definierar miljonprogrammet. Detta är viktigt i omgestaltning för att kunna fatta medvetna designbeslut med respekt för platsens ursprungskaraktär.

På stadsdelsskala lyfts strukturella kvaliteter som vi önskar bevara. På kvartersskala lyfter vi både kvaliteter och brister varpå vi föreslår en strukturell lösning på identifierade brister. På gårdsskala presenterar vi gårdens funktioner enligt miljonprogrammets tidsideal men specificerar även brister som noterats vid platsbesök. Analysen sammanfattas slutligen med tre ledord som vi tar med oss vidare in i designdelen.

Vad präglade stadsplaneringen åren mellan 1965-1975 och hur syns det i Flogsta?

Vad präglade stadsplaneringen åren mellan 1965-1975 och hur syns det i Flogsta?

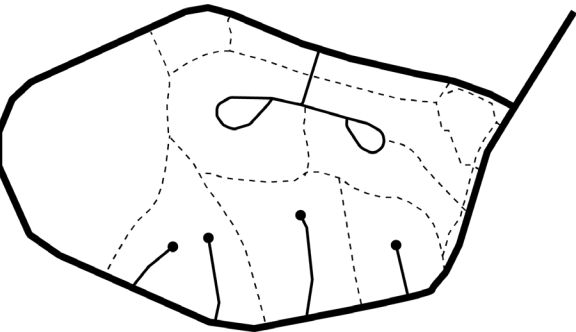
STADSDELSSKALA

Vad präglade stadsplaneringen åren mellan 1965-1975 och hur syns det i Flogsta?
Dessa kvaliteter på stadsdelsskala visar att Flogsta har planerats för livskvalitet och med ett helhetstänk. Det vi tar med oss vidare i gestaltningen är hur omgivningarna kompletterar bostadsgårdarna, framförallt att småbarnslek ska finnas i gårdsmiljön medan ytkrävande lek och rekreation finns i omgivningen.

TRAFIKSEPARERING

Under miljonprogrammet planerade man enligt SCAFT som innebar att gång- och cykeltrafikanter inte skulle behöva korsa biltrafikanter (Boverket 2019). Detta ökar barns rörelsefrihet och skapar en bilfri boendemiljö fri från störande buller och avgaser.

I Flogsta syns trafiksepareringen genom den tydliga ringleden, parkering i utkanten och den bilfria boendemiljön.

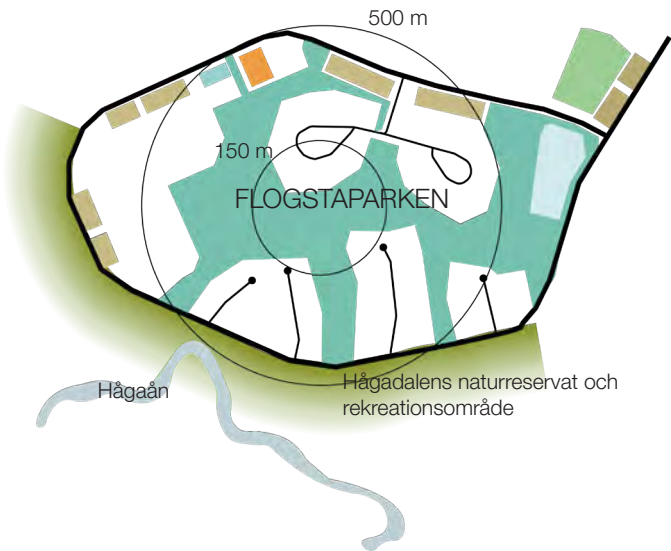

- Matargata
- Säckgator
- Bilfria gång och cykelvägar

NÄRHET

Miljonprogrammet planerades med ett helhetstänk där bostadens omgivning var av betydelse. Det skulle finnas närhet till vardagliga funktioner, parkmiljö inom 150 m och tillgång till rekreation inom 500 m (Statens plaverk 1977).

I Flogsta ryms flera funktioner vilka redovisas i kartan nedan. 1000 m

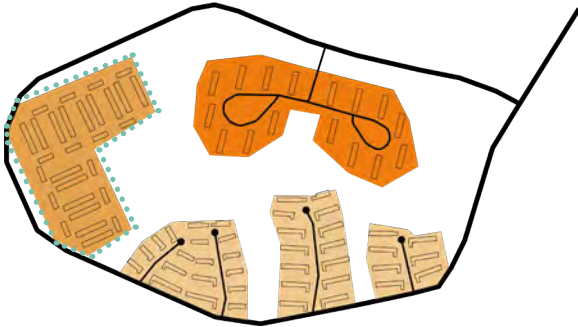

- Handelsändamål och samlingslokaler
- Daghem, barntädgård
- Garageändamål/parkeringsändamål
- Park eller plantering
- Allmänt ändamål/Flogstaskolan
- Idrottsändamål

VARIERADE TYPOLOGIER

Ofta associeras miljonprogrammet med höga skivhus men den vanligaste typologin som byggdes var låga lamellhus (Boverket 2020).

I Flogsta finns flera typologier från miljonprogrammet representerat: höga skivhus, låga lamellhus och radhus. Området i sin helhet blir som ett monument för de olika stilar som definierar miljonprogrammet.

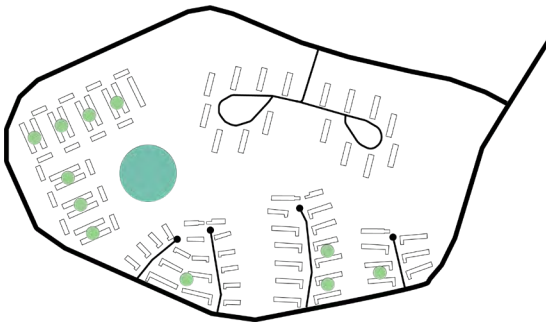

- Lamellhus 3 våningar (studentbostäder), projektområde
- Skivhus 7 våningar (mestadels studentbostäder)
- Radhus 2 våningar

LEK

När den statliga offentliga utredningen om barns utemiljöer kom 1970 resulterade det i principer för lek i boendemiljön (SOU 1970:1).

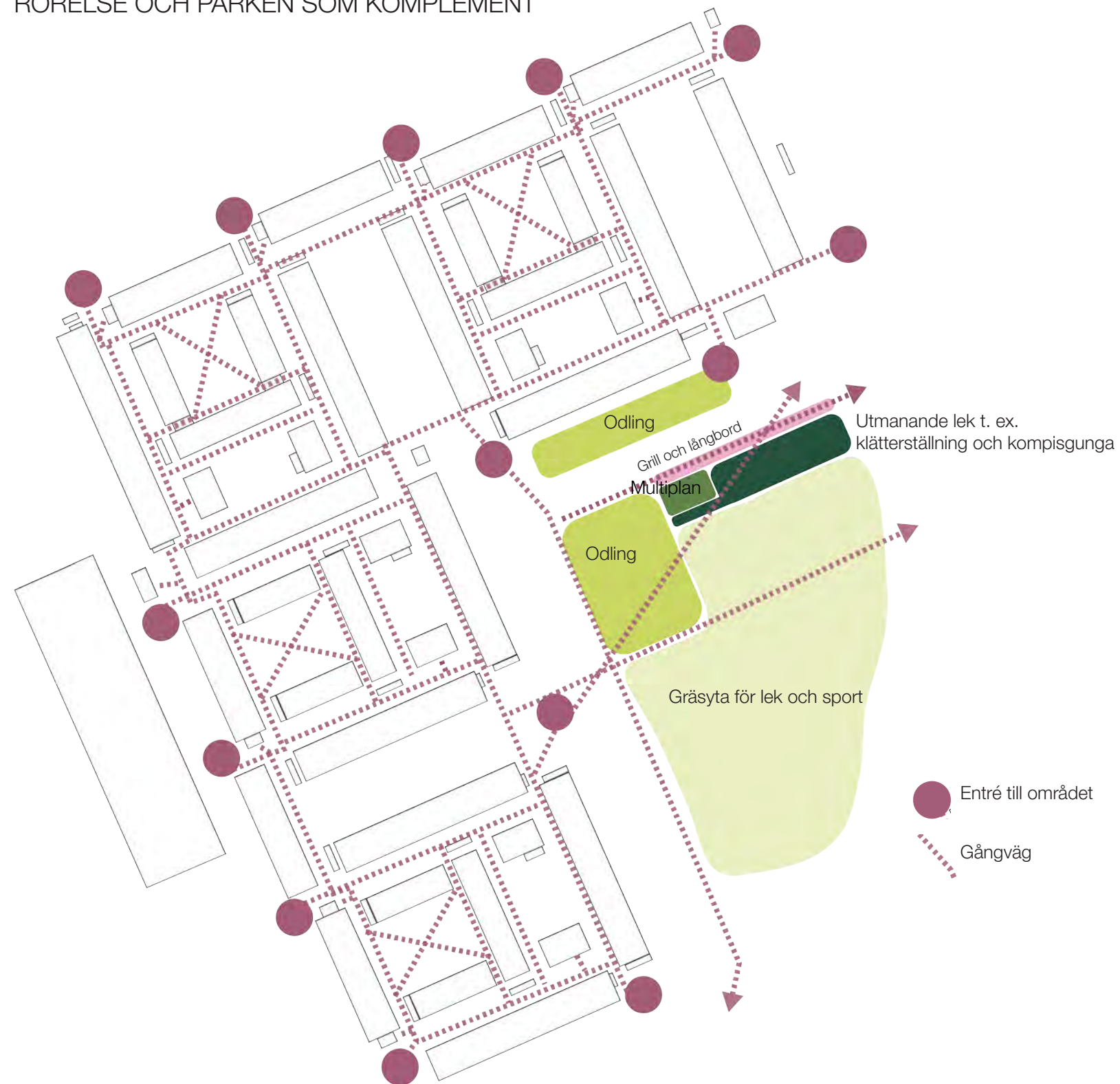
I Flogsta syns det genom att småbarnslek är prioriterat på bostadsgården och lek för äldre barn som kräver yta finns i parken.

- Storbarnslek
- Småbarnslek

KVARTERSSSKALA

RÖRELSE OCH PARKEN SOM KOMPLEMENT

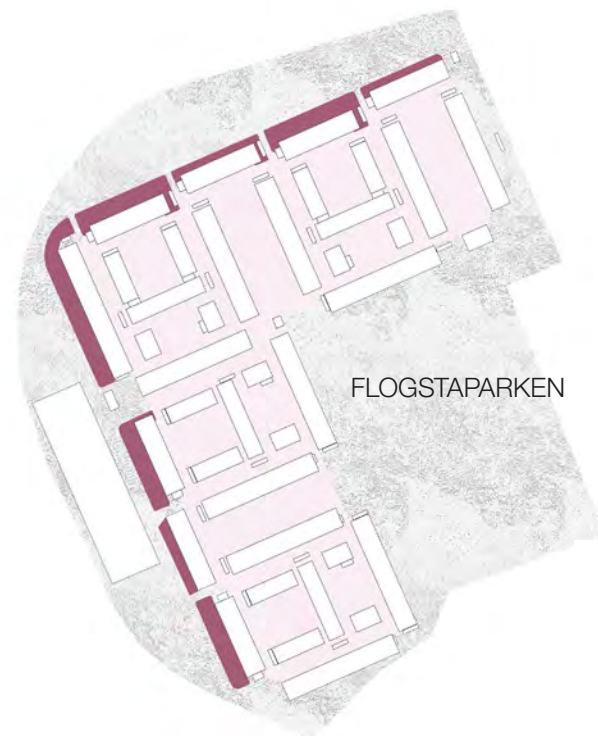
Enligt de bostadsbestämmelser som rådde under planeringen av miljonprogrammet ska det inom närområdet, inom 150 m från bostadsentrén, finnas utrymme för barns lek och vuxnas utevistelse. Lekpark och bollplan ska finnas inom gångavstånd (Statens planverk 1977). Där lyfts även att "Bostadsområdets friytor bör betraktas som ett sammanhängande lek- och rekreationsområde oberoende av fastighetsgränser".

I kartan visas de aktiviteter som erbjuds i Flogstaparken. Dessa ser vi som ett komplement till gårdarna. Det som finns i parken behöver nödvändigtvis inte finnas på gården.

Gårdarnas öppna hörn i kombination med områdets gångvägar bjuder in till att röra sig fritt mellan husen. Detta gör att gårdarna bildar ett nätverk där barn kan välja vilken gård de vill leka på och där gårdarnas olika karaktär samt funktion kan komplettera varandra. Denna kvalitet vill vi förstärka. Det finns dock en risk att för mycket rörelse tvärs över gården resulterar i att gården upplevs som en passage snarare än en plats för vistelse. Sammanhållna gårdsrum utan tvärgående gångvägar kan motverka detta.

KVARTERSSKALA

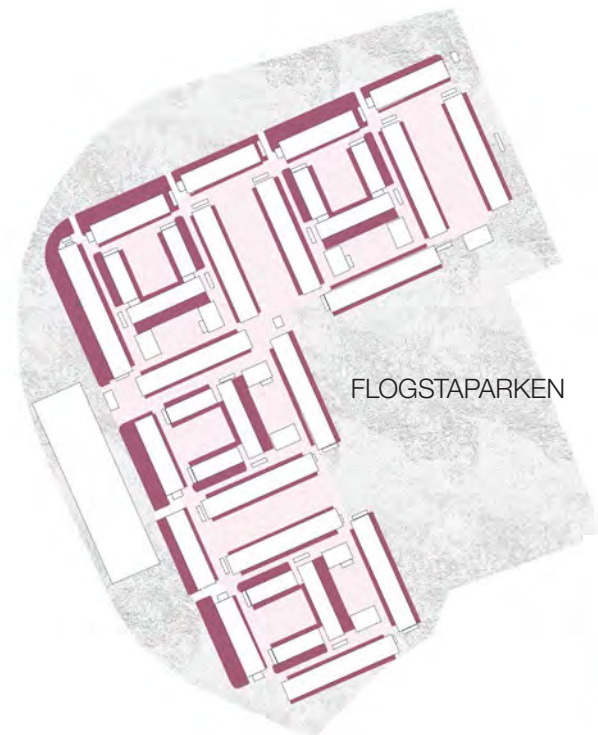
ÖPPET OCH TILLÅTANDE BEFINTLIG SITUATION

Zonering befintlig situation:
Det är vanligt att miljonprogramsområden har en otydlig social zonering med avsaknad av privata zoner (Boverket 2008). Gårdsmiljöerna mellan husen i Flogsta har en halvvoffentlig karaktär och kan användas av alla i kvarteret. Detta skapar en inbjudande miljö men det blir otydligt hur nära husen och balkonger man kan vistas utan att inkräkta på det privata livet.

- Gemensam parkmark / offentlig zon
- Halvvoffentlig zon
- Privat zon

FÖRSLAG

Zonering förslag:
Privata zoner stärks längsmed fasaderna för att skapa en bufferzon mellan halvvoffentligt och det privata livet. Gårdsmiljöerna förblir halvvoffentliga.

Vid planeringen av miljonprogrammet rådde uppmaningen att anlägga uteplatser för lägenheter i botten våningen (Statens planverk 1977). Uteplatser är ett sätt att markera en privat zon längs med husen.

- Gemensam parkmark / offentlig zon
- Halvvoffentlig zon
- Privat zon

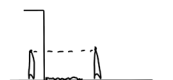
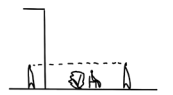
AVSKÄRMNING & INSYN BEFINTLIG SITUATION

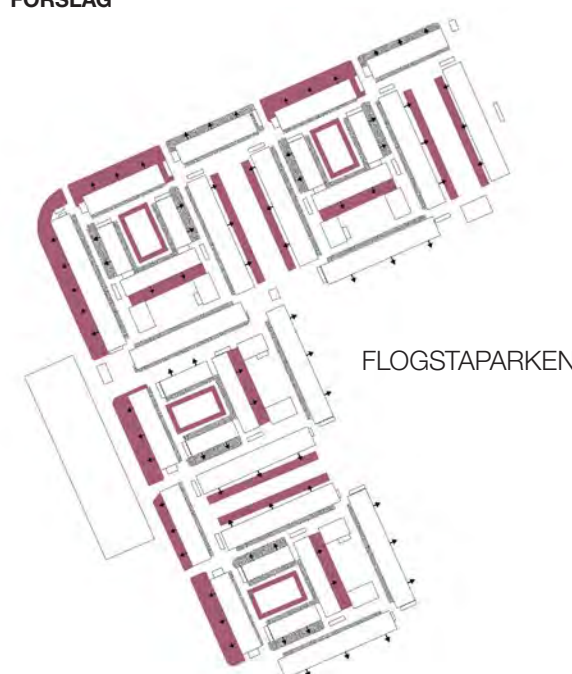
Kantzoner befintlig situation:
Bristen på avskärmade kantzoner i gårdsmiljön leder till insyn i bostäder och en upplevelse av att vara iakttagen på gårdarna.

- Kantzon med flerskiktad växtlighet som skapar en visuell avskärmning. Skuggar men släpper in ljus, särskilt under den lövfria säsongen.
- Kantzon med låga planteringar. Vegetation under ögonhöjd skapar en öppen men grönskande avgränsning.
- Kantzon utan visuell avskärmning, endast förändring i markmaterial.

➔ Riktning balkonger

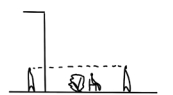
FÖRSLAG

Kantzoner förslag:
Genom att tillföra avskärmade kantzoner minskar insynsproblematiken samtidigt som rumsbildningen på gårdarna förstärks. Avskärmade kantzoner förtydligar tidigare nämnda zonering.

- Kantzon med flerskiktad växtlighet som skapar en visuell avskärmning. Skuggar men släpper in ljus, särskilt under den lövfria säsongen.
- Kantzon med låga planteringar. Vegetation under ögonhöjd skapar en öppen men grönskande avgränsning.

➔ Riktning balkonger

GÅRDSSKALA

FUNKTIONER

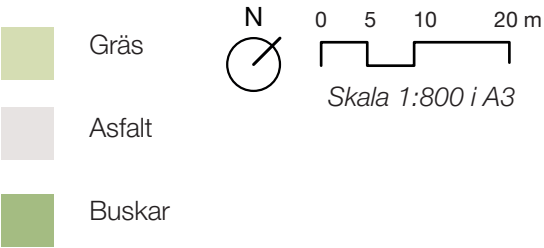
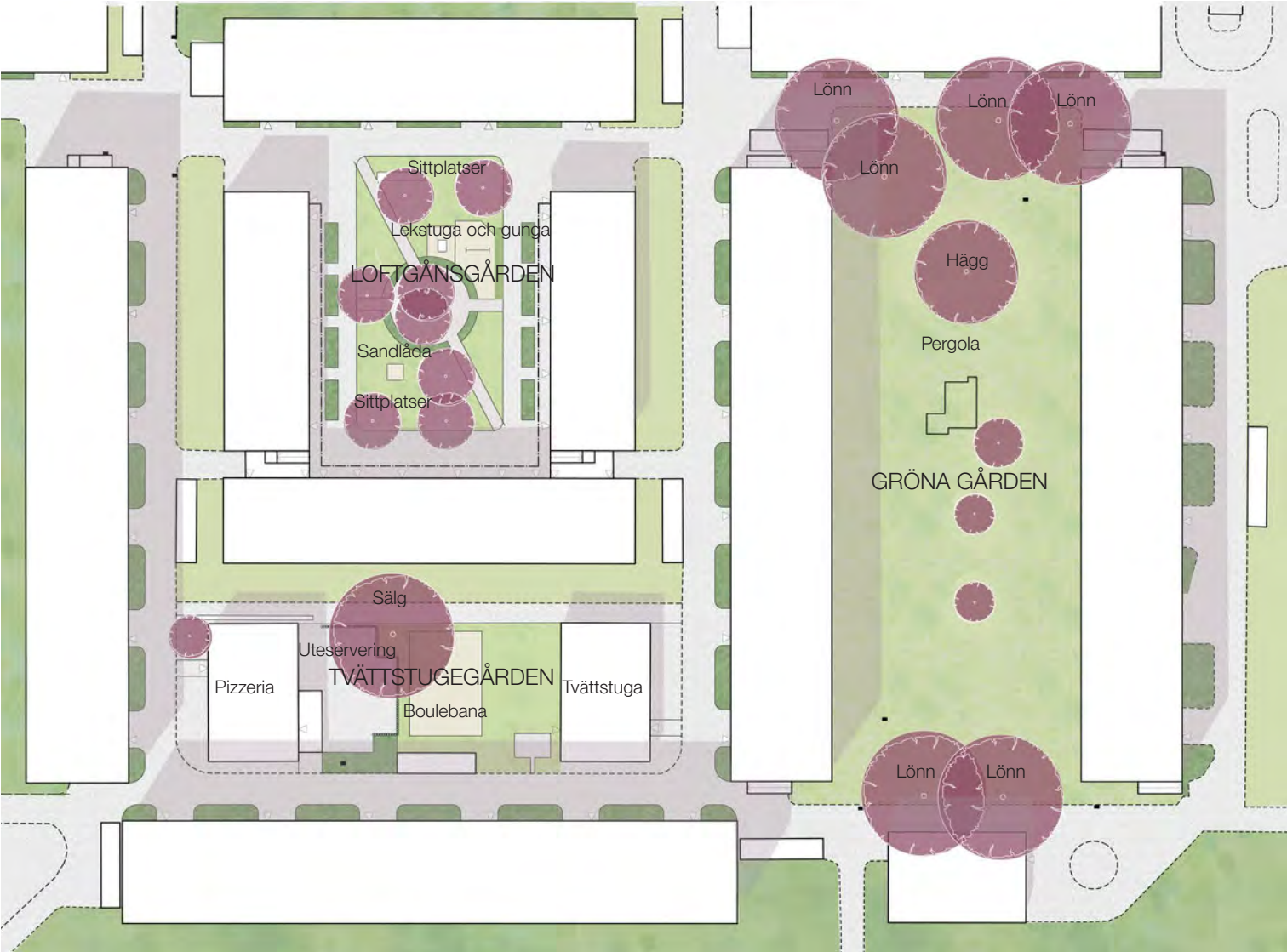
Enligt miljonprogrammets tidsanda ska gården, området inom 50 m från bostadens entré, vara utformad för småbarnslek samt för vila och avkoppling för vuxna. Gården ska inte störas av trafik och buller och den ska vara väl solbelyst (Statens planverk 1977).

I Flogsta är gårdarna ljusa på grund av de låga våningsantalet och lugna på grund av trafiksepareringen. På loftgångsgården finns klassisk fast lekutrustning för små barn. På gröna gården finns en öppen gräsmatta. Enligt bostadsbestämmelserna från 1970-talet behöver lekytor inte ha traditionell lekutrustning utan gräsytor

och naturmark är också värdefulla för lek. De menar att barn ofta tröttnar på fasta lekredskap. Det är då viktigt att de boende ges möjlighet att påverka sin miljö, exempelvis genom förråd med lös utrustning. Gemensamhetslokal i närheten ökar användbarheten (Statens planverk 1977). Tvättstugegården ramas in av

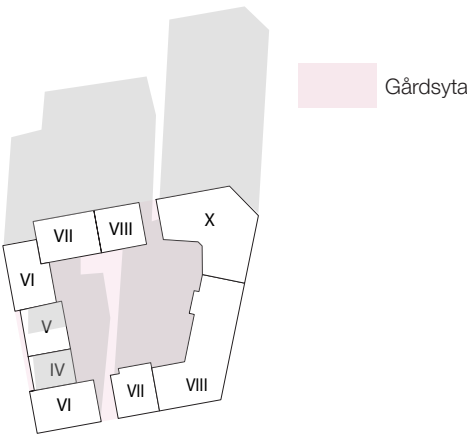
två gemensamhetshus där det även finns förråd.

I omgestaltningen av gårdarna är det viktigt att ta vara på ljuset, främja flexibilitet, ge utrymme för småbarnslek och vila för vuxna samt ta vara på den specifika gårdens möjligheter.

PLAN ÖVER BEFINTLIG SITUATION.
Skuggorna visar vår- och höstdagjämning kl. 12.

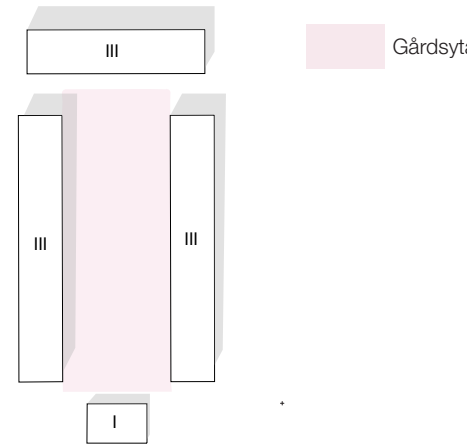
RYMLIGT OCH LJUST JÄMFÖRELSE MELLAN FLOGSTA OCH ROSENDAL, MILJONPROGRAM OCH

Vår och höstdagjämning Kl. 12.00

Kvarteret Docenten & kvarteret Rosendalsfältet
byggt 2021
BTA: 17 696 m²
Gårdsyta: 1544 m²

Gårdsyta per BTA:
8,7 kvm gårdsyta per 100 kvm BTA

Vår och höstdagjämning Kl. 12.00

Grön gård i Flogsta
byggt 1974
BTA: 7 680 m²
Gårdsyta: 2 700 m²

Gårdsyta per BTA:
35 kvm gårdsyta per 100 kvm BTA

GÅRDSSKALA

Dessa brister har inte koppling till miljonprogrammets planideal. De sammanfattar vilka brister vi identifierade vid platsbesök som vi vill åtgärda i omgestaltning av gårdarna.

SLITET

Skadade och gamla träd kan ersättas med nya träd som kan leva längre och komplettera det befintliga beståndet

FAST INREDNING

Fastgjutna möbler skulle kunna ersättas av möbler som de boende kan flytta enligt egna önskemål

MONOTONT UTTRYCK

Ensartade planteringar och upprepande anonyma entréer ger ett monotont uttryck

Sättningar i marken har lett till att markmaterial har rört sig vilket ger ett slitet intryck

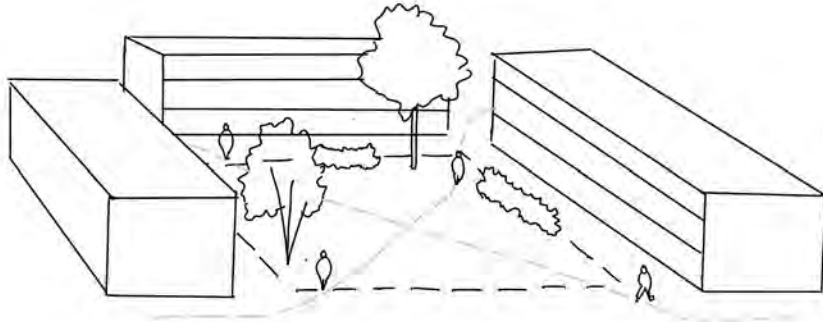
Fastmonterad lekutrustning tar upp stora ytor. Lekupprustningen är tydligt programmerad och ger upphov till statisk lek

Stora kala ytor bidrar till det monotona uttrycket

FLOGSTA LÅGHUS IDAG

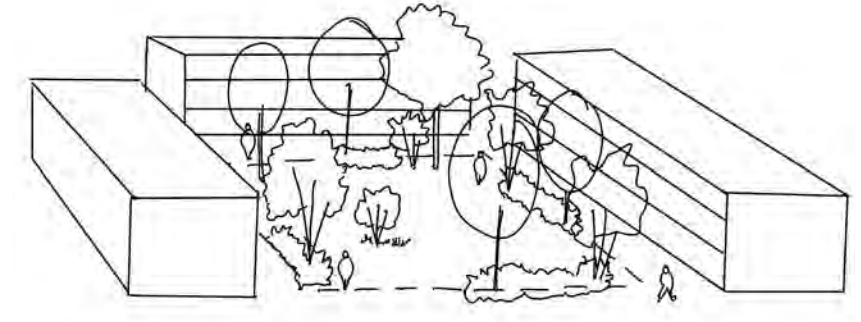
Principskisser som visar omgestaltningens visioner kopplade till ledorden rumslighet, flexibilitet och omtanke.

LEDORD

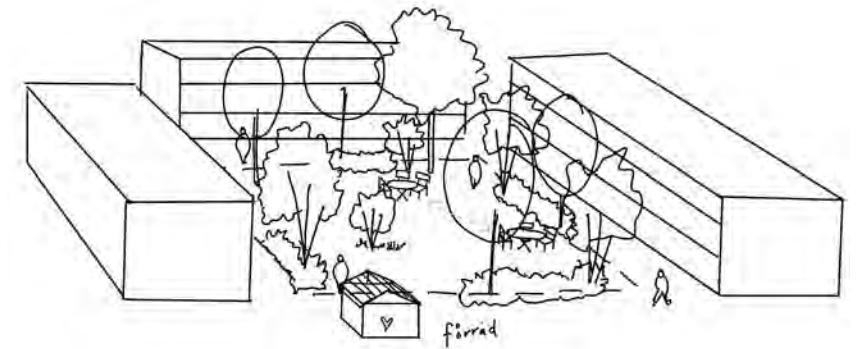
RUMSLIGHET

- Analysen på kvartersskala visar brist på tydlig social zonering → Med hjälp av gröna kantzoner tydliggörs vad som är privat och vad som är halvoffentligt
- Analysen på kvartersskala visar även att låg avskärmning leder till hög insyn och en upplevelse av att vara exponerad på gårdarna → Rumsligheten i gårdsmiljön utvecklas genom att använda gröna kantzoner som avskärmar
- Analysen på gårdsskala visar att kala ytor ger ett monotont intryck → Att jobba med en flerskiktad växtlighet skapar variation och ramar in platsen

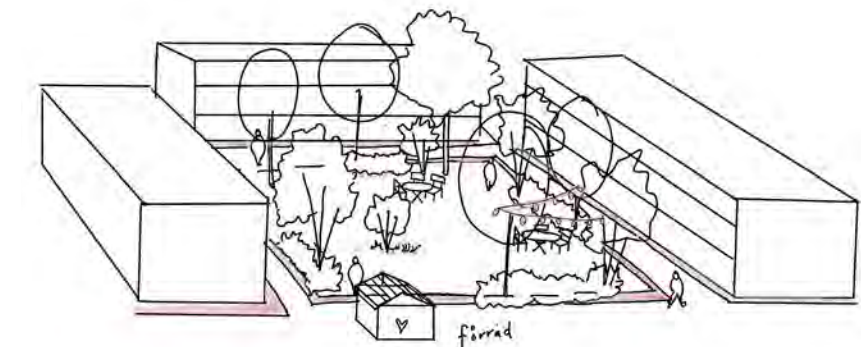
FLEXIBILITET

- Analysen på kvartersskala visar att nätverket av gårdar i kombination med parken skapar en valmöjlighet i användandet vilket bidrar med flexibilitet → Gårdarnas gestaltning bör komplettera närliggande miljö för att förstärka flexibiliteten i området
- Analysen på gårdsskala visar på rymliga gårdar vilket skapar förutsättningar för att flera funktioner kan pågå samtidigt. Detta bidrar med flexibilitet → Rymligheten bevaras och sammanhållna gårdsytor prioriteras för att främja flexibilitet
- Analysen på gårdsskala visar även att fasta möbler och fast lekutrustning begränsar flexibiliteten i dagsläget → Flexibiliteten förstärks genom de boendes möjlighet att själva möblera sin gård

OMTANKE

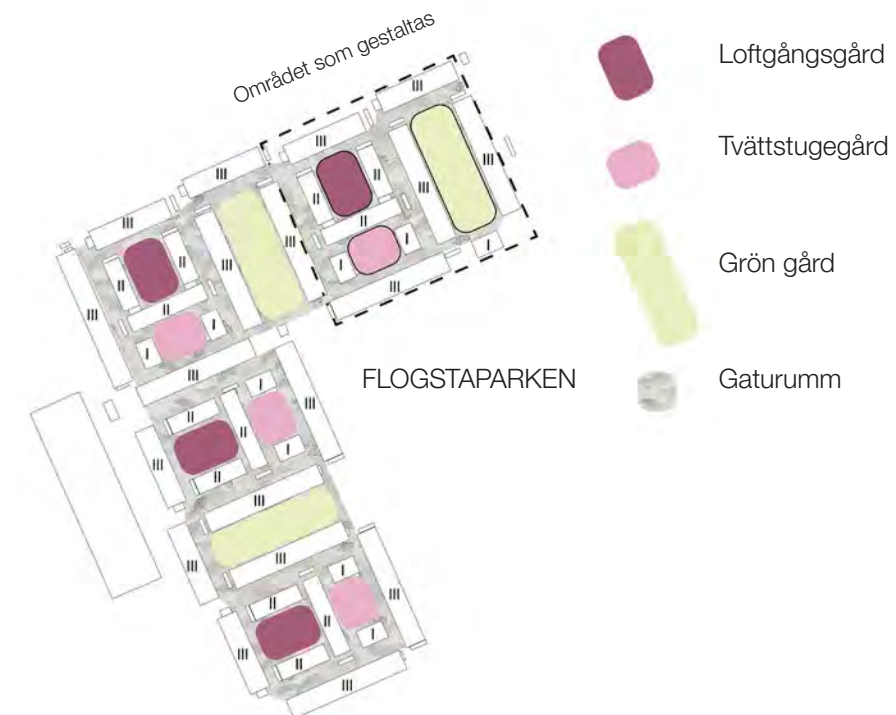
- Analysen på stadsdelsskala visar på omtanke i planeringen av funktioner, där människans behov och liv är i fokus → De strukturella förutsättningarna för livskvalitet finns och bevaras
- Analysen på kvartersskala visar på brister i gårdarnas rumsliga inramning → Människans behov av avskärmning och trygga rum motiverar att arbeta med grönska för att bädda in platser
- Analysen på gårdsskala visar bristen på omtanke för detaljer vilket exemplifieras i monotont uttryck, ensartade planteringar och slitna material → Slitna material byts ut och nya adderas. Friser ramar in ytor och bidrar med en dekorativ övergång mellan olika materialmöten. Växtmaterial i form av blommande buskar, träd och perenner ökar detaljrikedomen.

GÅRDSDESIGN

Hur kan tre bostadsgårdar i Flogsta låghusområde omgestaltas så att de kvaliteter som definierar miljonprogrammets tidsideal bevaras och förstärks, samtidigt som brister åtgärdas och gårdarna kompletteras med nya estetiska värden?

I följande avsnitt presenteras designförslaget. Vi har valt ut tre gårdar i kvarteret som omgestaltas utifrån deras befintliga karaktärer. Då kvarteret har en upprepande struktur har gårdsrummen delats in i tre kategorier utifrån rumslig form, byggnadernas placering och antal våningar. Gårdarna inom samma kategori har samma mått och till stor del samma karaktär även om deras befintliga gestaltning varierar. Vår ambition är inte att göra principlösningar. Syftet är snarare att visa hur gårdens ursprungskaraktär kan användas som utgångspunkt i gestaltningen. Därför har vi valt att arbeta med tre gårdar av olika karaktär.

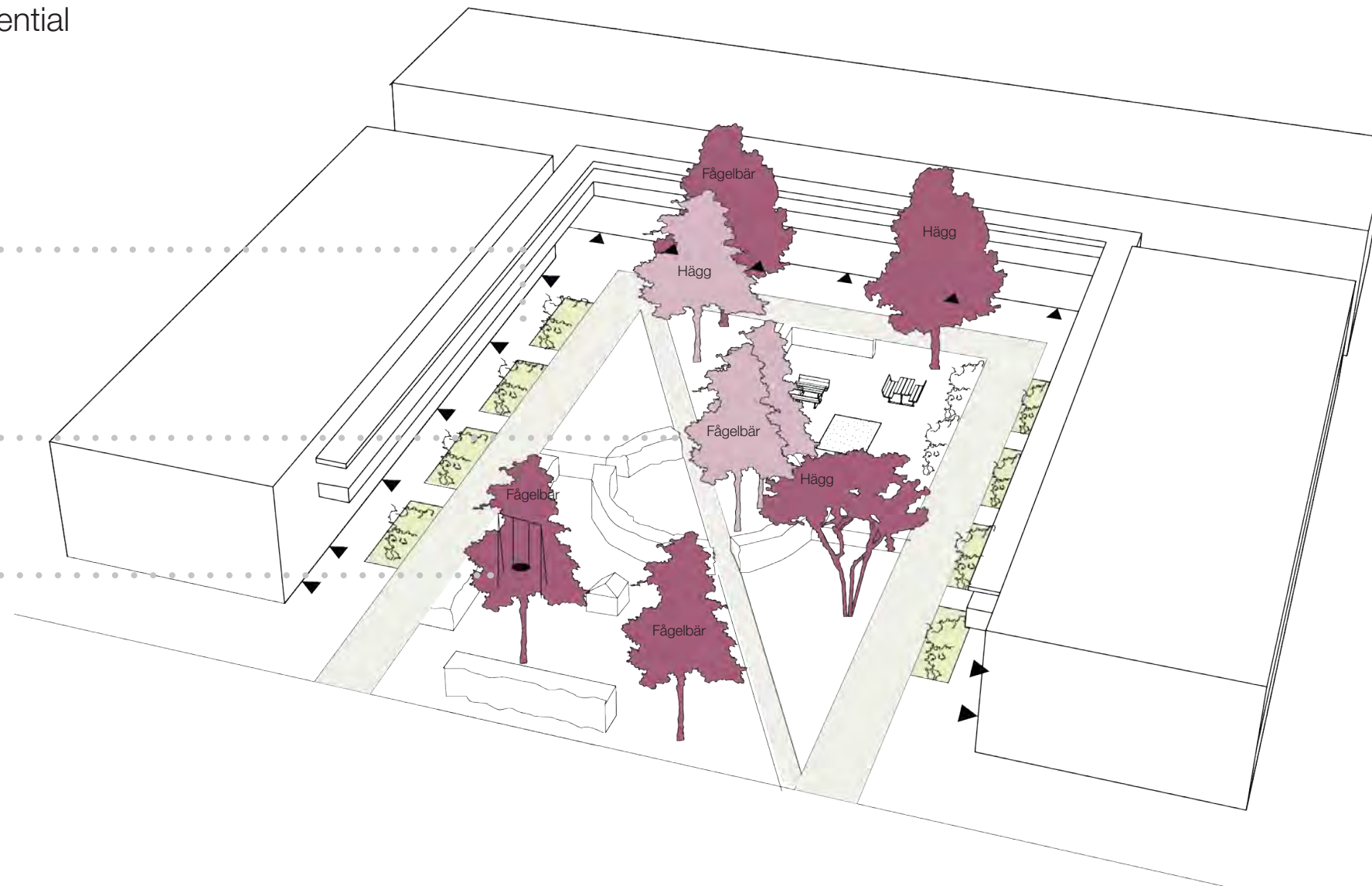

Detta är en plan för hela Flogsta låghusområde som visar den upprepande gårdsstrukturen.

LOFTGÅNGSGÅRDEN

Befintliga kvaliteter och potential

- Låga hus och relativt få boende kopplat till gården skapar intim karaktär
- Vackra träd bevaras samtidigt som en plan för gårdens växtsuccession skapas
- Fin hierarki mellan gårdsrum och yta för uteplatser. Går att förstärka genom utveckling av kantzoner. På så vis förtydligas den privata zonen. I dagsläget är uteplatserna omöblerade vilket tyder på låg användning.
- Gångvägen som löper tvärs över gården skär av vistelseytan. Gårdsrummet skulle stärkas om ytan fick vara sammanhållen istället för att vara en passage.
- Fasta lekredskap finns men skulle gynnas av att integreras bättre i gårdsmiljön. Leksaker i sandlådan och småbarncyklar noterades vilket tyder på att små barn använder gården.

- Träd som bevaras
- Träd som tas ner för att ge plats åt nya träd och succession

Axonometri som visar hur gården ser ut idag

DIN GÖMDA VRÅ

På loftgångsgården förstärks den intima karaktären genom att gården bäddas in av en grön omslutande ram som separerar gården från den privata sfären kring entréer och uteplatser. Välkommen till din gömda vrå.

Den avkopplande kvaliteten förstärks i den sydvända hörnan där man kan ta en kopp kaffe omgiven av väldoftande magnoliablom

Lekvärden för små barn förstärks genom lekbuskage där man kan utforska småkryp, kottar och bär

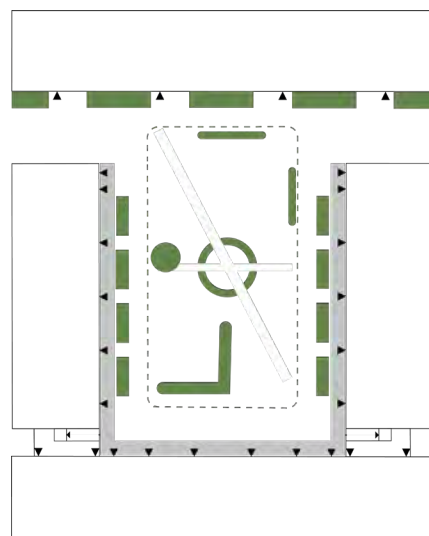
Den rymliga gården får en sammanhållen gräsyta där det går att styra upp kalas och umgås många samtidigt

ILLUSTRATIONSPLAN
Skala 1: 200 i A3

FÖRE

Entrézonen ramas i dagsläget in av låga buskar men saknar avdelare för att varje entré ska få sin egna privata uteplats. Asfalten går diktan till gräsytan och saknar fris.

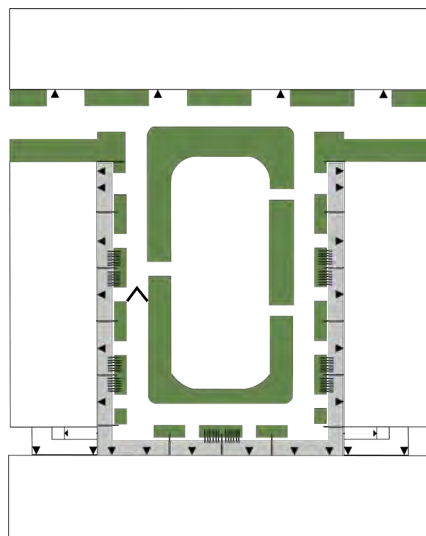
- Entrézon med betongplattor som markbeläggning
- Planteringsyta

Förut: Entrézon med oanvända uteplatser. Ett öppet gårdsrum med intim karaktär där det ändå är lätt att känna sig exponerad.

EFTER

Entrézonen stärks av utsmyckande planteringar och spaljéer. Ökad detaljering i markmaterial och en högre andel perenner bidrar till en känsla av **omtanke**. Frodig grönska delar av entrézonen och gårdsrummet och skapar tydligare **rumslighet**. Där inne finns en **flexibel** öppen gräsyta där man kan ta sig en lugn stund i solhörnan vid den doftande schersminbusken eller smita in på upptäcksfärd mellan buskarna.

- Entrézon med betongplattor och granit som markbeläggning
- Planteringsyta
- △ Vy för perspektivbilden till höger

Framöver: En kantzon med flerskiktad växtlighet stärker inramningen av gårdsrummet. Uteplatserna får spaljéer sinsemellan och bäddas in av grönska.

Perspektivbild som visar hur entréer möter uteplatser och hur dessa ramar in av spaljéer, grönska och dekorativa perennplanteringar.

FÖREBILD. Denna bild är tagen ur samma vinkel som perspektivbilden på föregående sida.

OMTANKE FÖR DETALJER

De befintliga betongplattorna återanvänds och kombineras med smågatsten i granit med varierande kulörer och ytbehandlingar. Nedsänkta planteringsytor omges av kantsten i granit. Övriga materialmöten utsmyckas med smågatsten i råkilad Bohusgrå granit. I den soliga hörnan finns den pråligaste perennplanteringen.

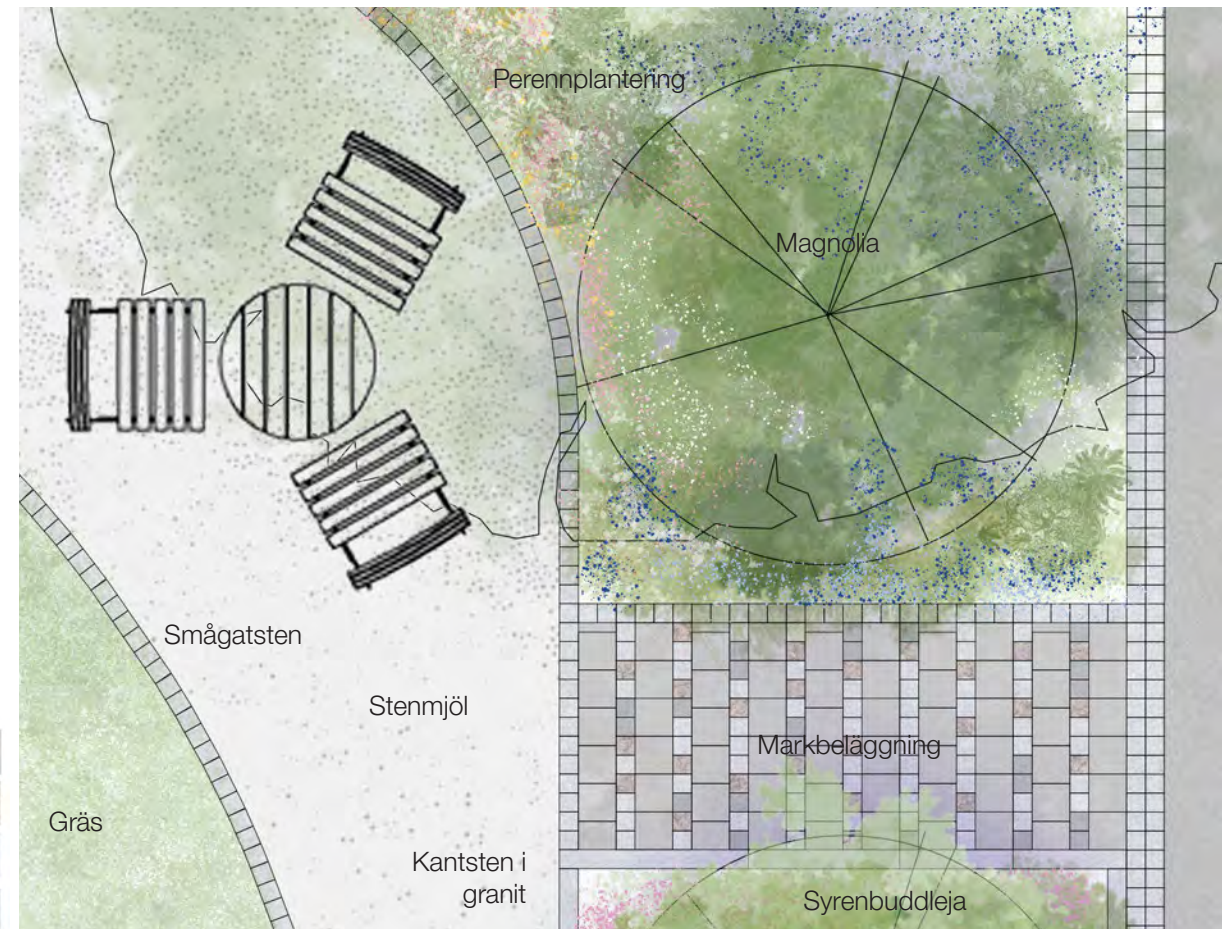
Markbeläggning material:

Befintliga betongplattor: 200x200

Röd Bohusgranit flammad: smågatsten

Grå Bohusgranit flammad: smågatsten

Grå Bohusgranit krysshamrad: smågatsten

MARKDETALJ Skala 1:40

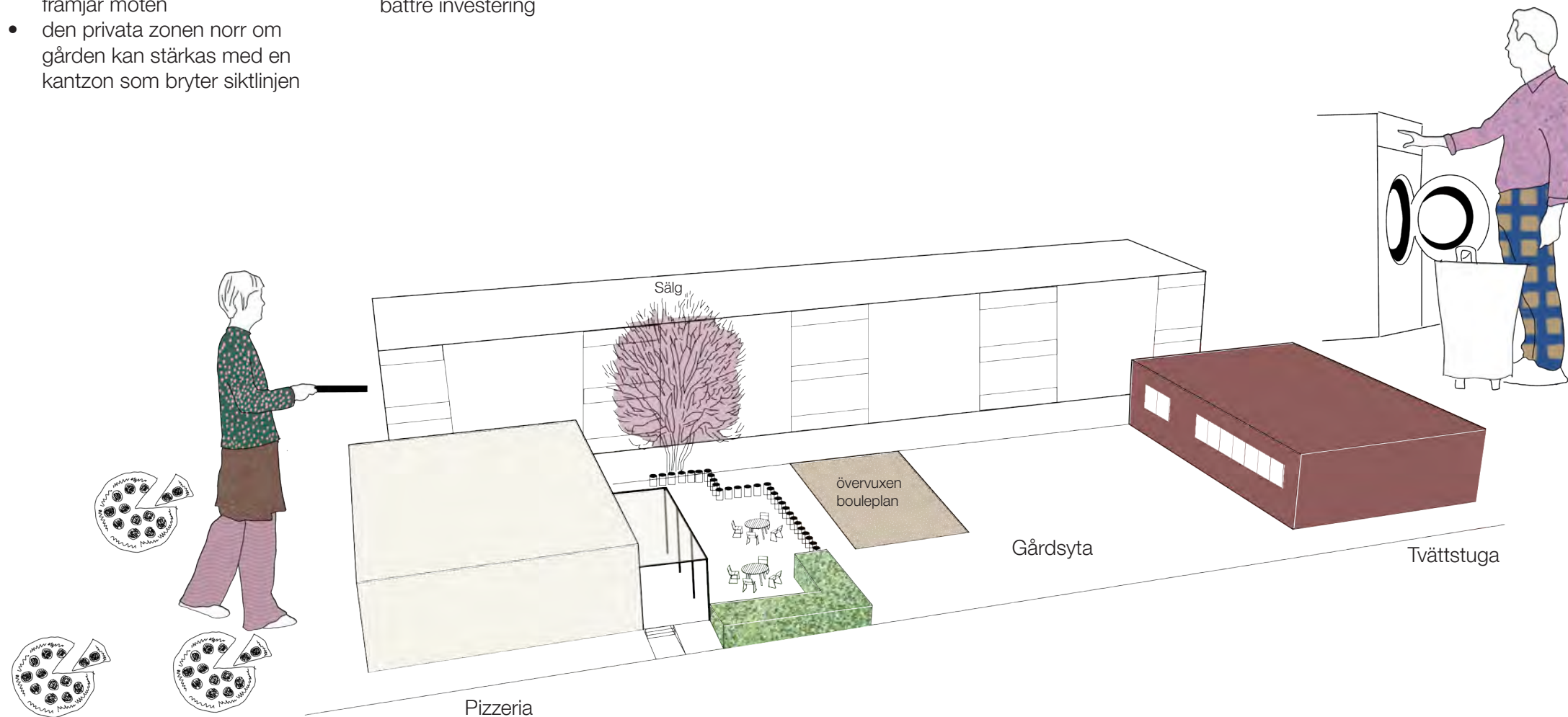

Sektionen visar hur spaljéer ramar in uteplatserna vilket stärker den privata zonen. En grön kantzon bäddar in det gemensamma gårdsrummet och minskar insyn.

TVÄTTSTUGEGÅRDEN

Befintliga kvaliteter och potential

- öppen och kal yta med goda solförhållanden
- pizzerian i väst och tvättstugan i öst är samlingsplatser där möten mellan grannar sker
- potential till torglik gård som öppnar sig mot omgivningen och främjar möten
- den privata zonen norr om gården kan stärkas med en kantzon som bryter siktlinjen
- boulebanan är övervuxen men har en trevlig placering bredvid pizzerians uteservering
- sälgen är gårdens enda träd och fyller en viktig funktion. Dessvärre har trädet levt majoriteten av sin livstid och en ny trädplan är en bättre investering

Förebilder:
Bild 1: Pizzerian med boulebana framför.
Bild 2: Privat zon längs med norra huset.
Bild 3: Pizzerians uteservering med tvättstugan i bakgrunden.

LA PIAZZA

Gården mellan pizzerian och tvättstugan har gestaltats som en **flexibel** och social mötesplats som binder ihop gemenskapshusen. En öppen grusyta ramar in av en lång pergola med varierad funktion. Tillsammans med klättrväxter, träd och buskar skapar pergolan en trygg ryggrad som stärker **rumslighet**, skugga och avskildhet. Flerstammiga körsbärsträd på en matta av blomsterlök tillför **omtanke** i både detalj och helhet. Välkommen till La Piazza.

ZONERING

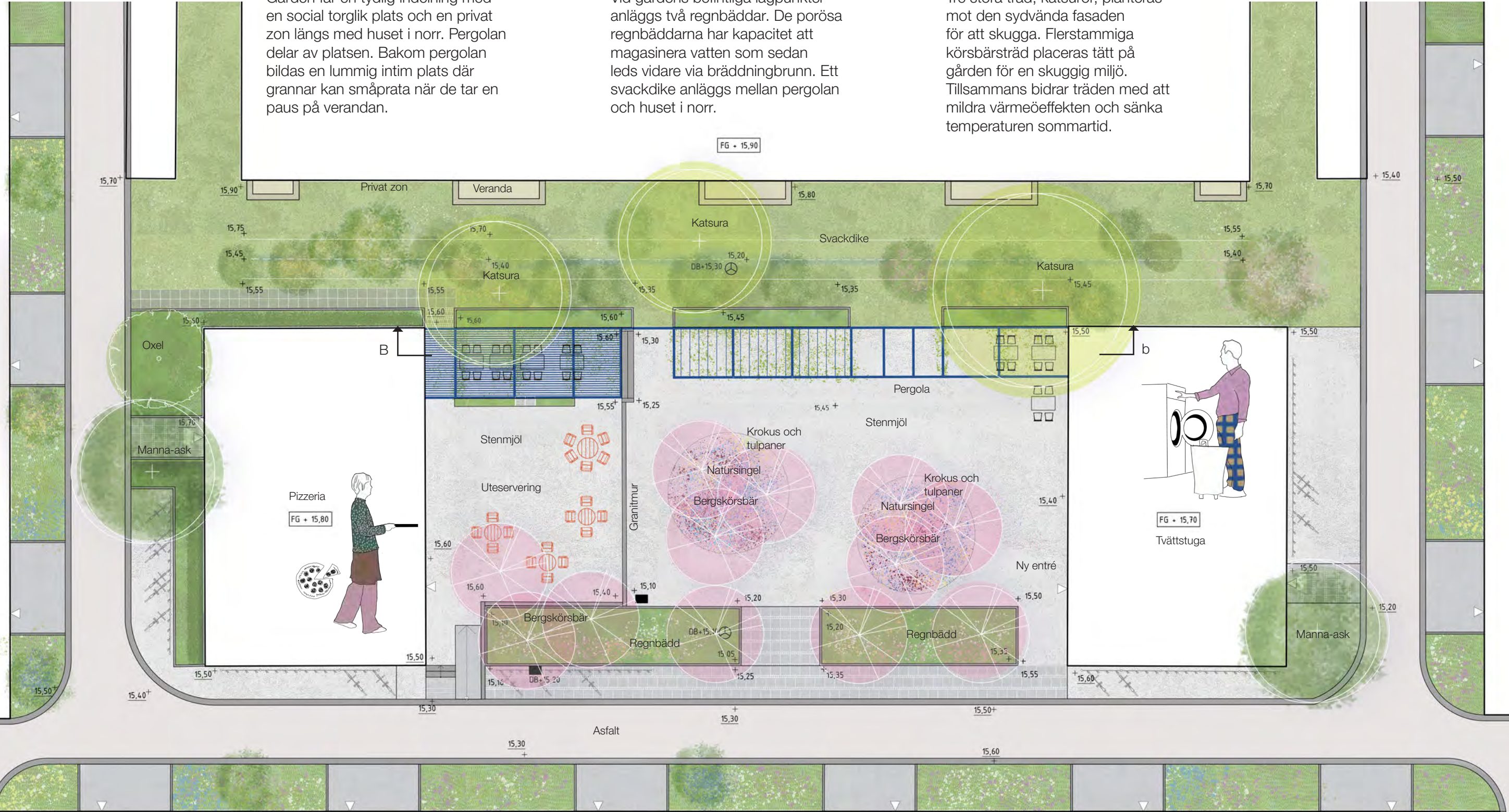
Gården får en tydlig indelning med en social torglik plats och en privat zon längs med huset i norr. Pergolan delar av platsen. Bakom pergolan bildas en lummig intim plats där grannar kan småprata när de tar en paus på verandan.

VATTEN

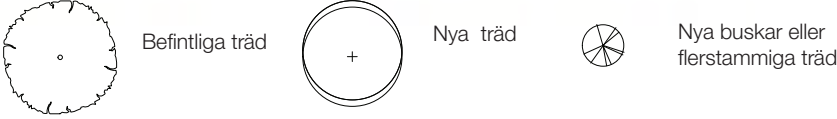
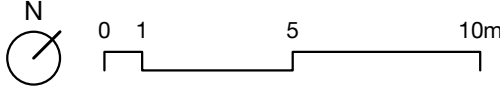
Vid gårdens befintliga lågpunkter anläggs två regnbäddar. De porösa regnbäddarna har kapacitet att magasinera vatten som sedan leds vidare via bräddningbrunn. Ett svackdike anläggs mellan pergolan och huset i norr.

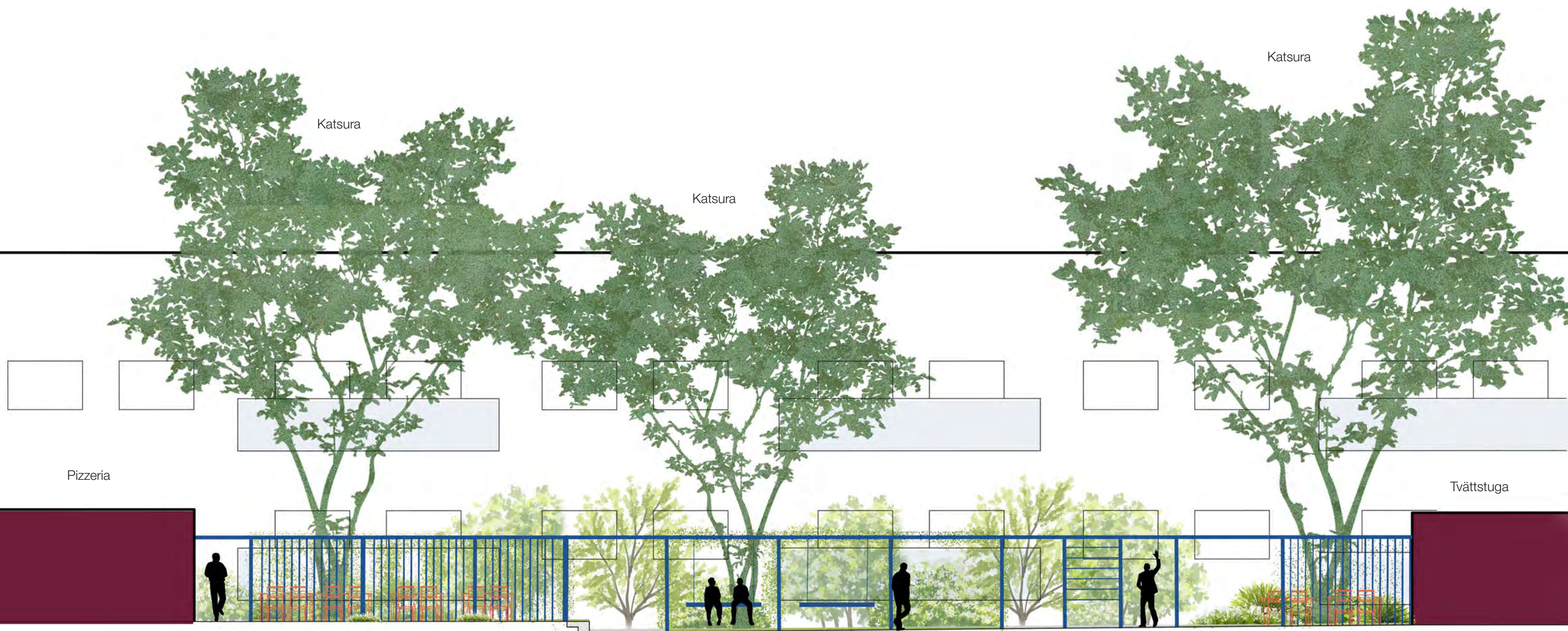
VÄRME

Tre stora träd, katsuror, planteras mot den sydvända fasaden för att skugga. Flerstammiga körsbärsträd placeras tätt på gården för en skuggig miljö. Tillsammans bidrar träden med att mildra värmeeffekten och sänka temperaturen sommartid.

ILLUSTRATIONSPLAN
Skala 1: 200 i A3

SEKTION

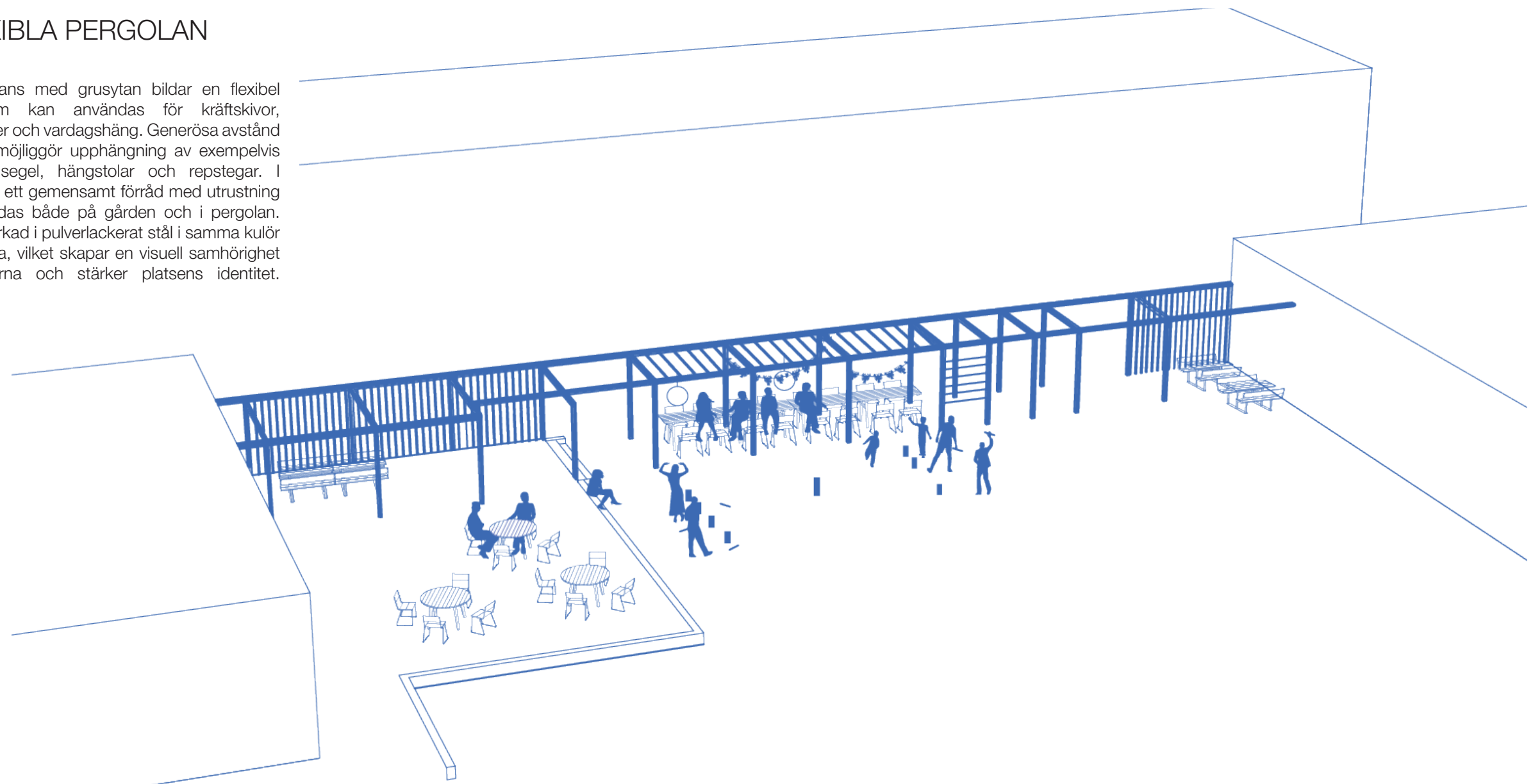
B-b. Skala 1:100 i A3

0 1 5m

Sektionen visar hur pergolan skapar platsens ryggrad i kombination med den flerskiktade vegetationszonen. Mellan huset och vegetationen bildas en privat zon där de boende kan sitta på sina balkonger skyddade av grönska. Katsuror har snabb tillväxt i unga år blir vanligen 8-10 m höga och bidrar därför med skugga tidigt. Under gynnsamma förhållanden kan de bli uppemot 20 m höga.

DEN FLEXIBLA PERGOLAN

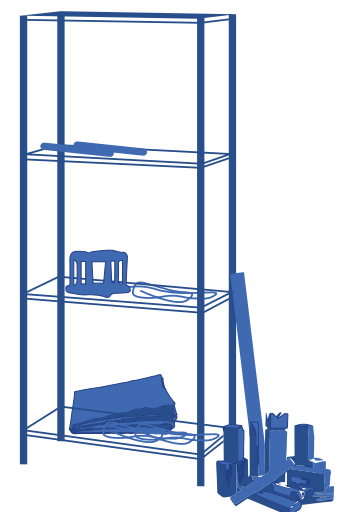
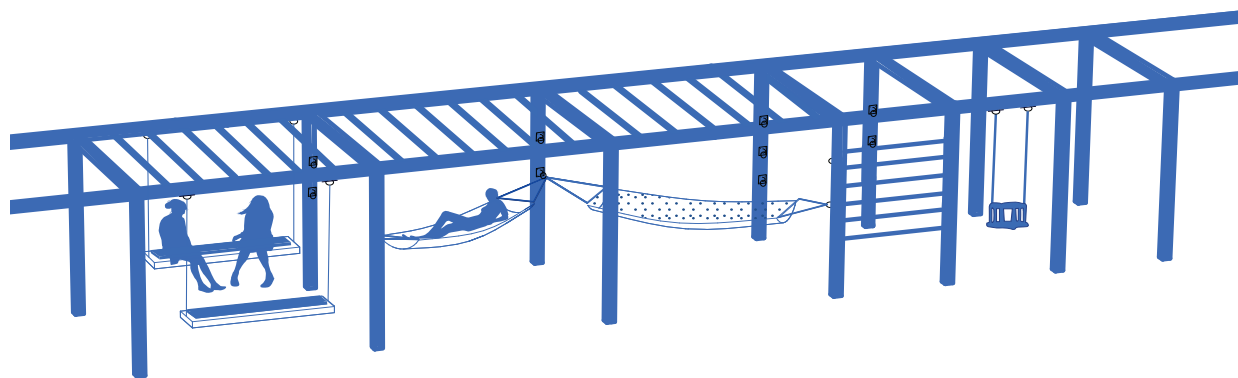
Pergolan tillsammans med grusytan bildar en flexibel mötesplats som kan användas för kräftskivor, insparksaktiviteter och vardagshäng. Generösa avstånd mellan pelarna möjliggör upphängning av exempelvis hängmattor, solsegel, hängstolar och repstegar. I tvättstugan finns ett gemensamt förråd med utrustning som kan användas både på gården och i pergolan. Pergolan är tillverkad i pulverlackerat stål i samma kulör som balkongerna, vilket skapar en visuell samhörighet med byggnaderna och stärker platsens identitet.

STOMME

HÄNGEN

FÖRRÅD

GRÖNA GÅRDEN

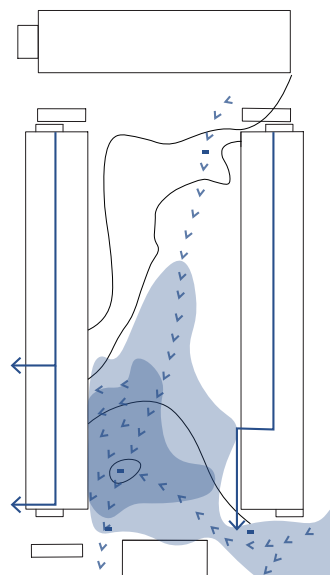
- Träd som bevaras
- Träd som tas ner för att ge plats åt nya träd och succession

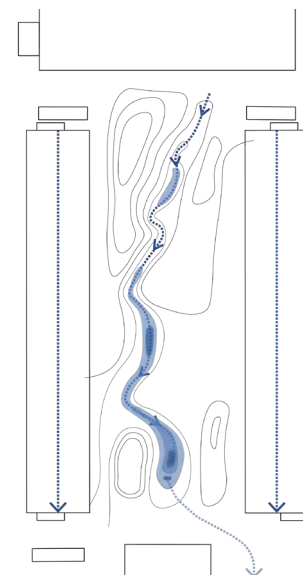
Axonometri som visar hur gården ser ut idag

Befintliga kvaliteter och potential

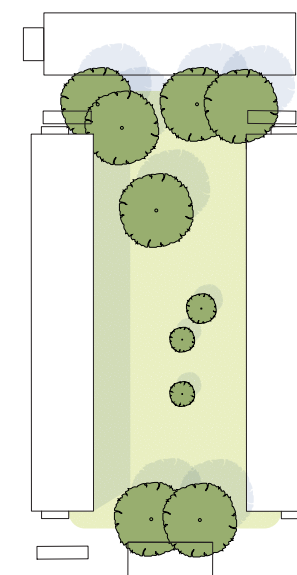
- gårdens gröna, naturliga och informella uttryck går att förstärka
- låg grad av programmering möjliggör en flexibilitet och frihet för brukaren
- balkonger och fönster riktade mot gården bidrar till en känsla av att vara iakttagen
- pergolan "Joars Oasis" är en social plats vars omgivning kan omgestaltas för att stärka känslan av grön oasis
- gården är en del av vattnets naturliga väg vilket kan synliggöras i omgestaltning för att stärka band mellan människan och naturens processer
- de boende har ställt ut pallar för att lättare kunna klättra ut från balkongen. Grillar har noterats nedanför balkonger. Detta tyder på att de boende vill ta den privata zonen längs husen i anspråk.

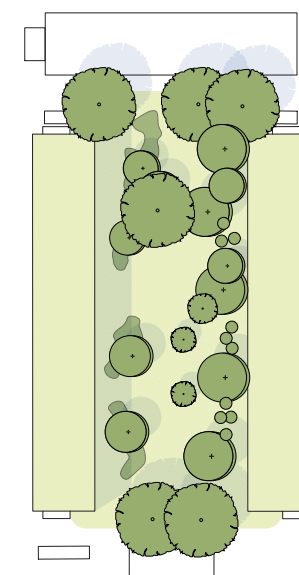
PROBLEM
Vid ett 100-årsregn uppstår översvämningsproblematik på gården, enligt Uppsala kommuns skyfallskartering. Gårdens lågpunkt ligger nära fasaden vilket gör att vatten samlas mot fasaden. Takvattnet leds i nuläget via igensatta ledningar under husen.

LÖSNING
Vattnet ges mer utrymme och tydligare riktning genom ett svackdike. Längs svackdiket finns översilningsytor där vattnet kan fördröjas på vägen mot breddningsbrunnen, som i sin tur leder vattnet ut mot Flogstaparken. Takvattnet samlas upp via gröna tak och leds sedan via stuprör och rännor mot parken.

PROBLEM
Den öppna gräsytan med sparsam trädplantering skapar ett rum med hög insyn, där solens exponering mot fasaderna bidrar till varma lägenheter sommartid.

LÖSNING
Ny vegetation i form av träd och buskage omsluter rummet och bidrar till större mångfald inom området. Träden placeras främst mot den nordöstra fasaden för att ge skugga och bidra till att sänka inomhustemperaturen och gårdens klimat.

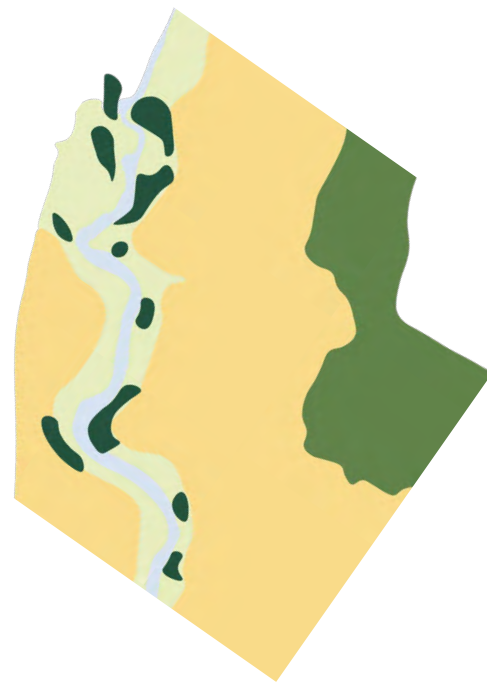
Befintlig situation fotat ur samma vy som perspektivbilden på nästa sida.

OASEN

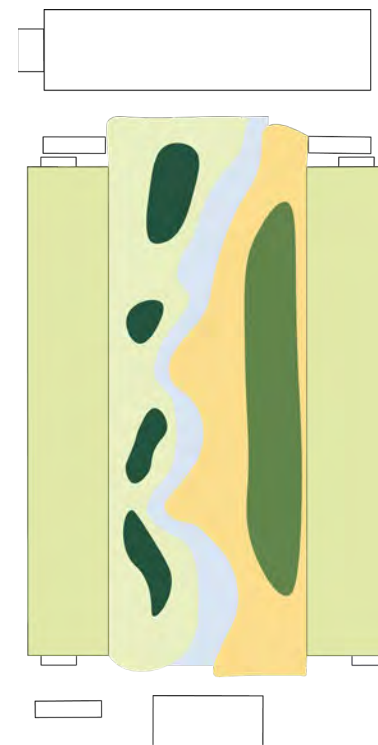
Gröna gården har fått en ny böljande landskapsform där dagvattnet får en tydlig väg och fördröjs i en bäckfåra med svämbara våtmarkspartier. Känslan av ett öppet **flexibelt** grönt landskap finns kvar då siktlinjen bevarats samtidigt som fler träd har planterats längs fasaderna för att bygga gårdens **rumslighet**. Joars oas stärks som mötesplats då den har blivit inbäddad i en naturinspirerad miljö vars topografi styr besökaren mot oasen. Träd och kullar minskar insynen både från balkonger mot gården och omvänt. Här kan tunga regn bli ett spännande äventyr snarare än ett hotfullt problem. Sammantaget ämnar dessa aspekter förmedla **omtanke** för denna plats. Välkommen till Oasen.

VEGETATIONSKONCEPT

- Skogspartiet: tall, hassel och ek i buskform
- Den öppna åkern: solig öppen gräsmatta med långa siktlinjer
- Ängsmarker, slås en gång per år
- Vattendrag
- Den frodiga ravinen: sälg, trubbhagtorn, slån och vildapel

Kartutsnitt från Hågaån. Naturområde beläget 700 m från gården som har inspirerat växtgestaltningen

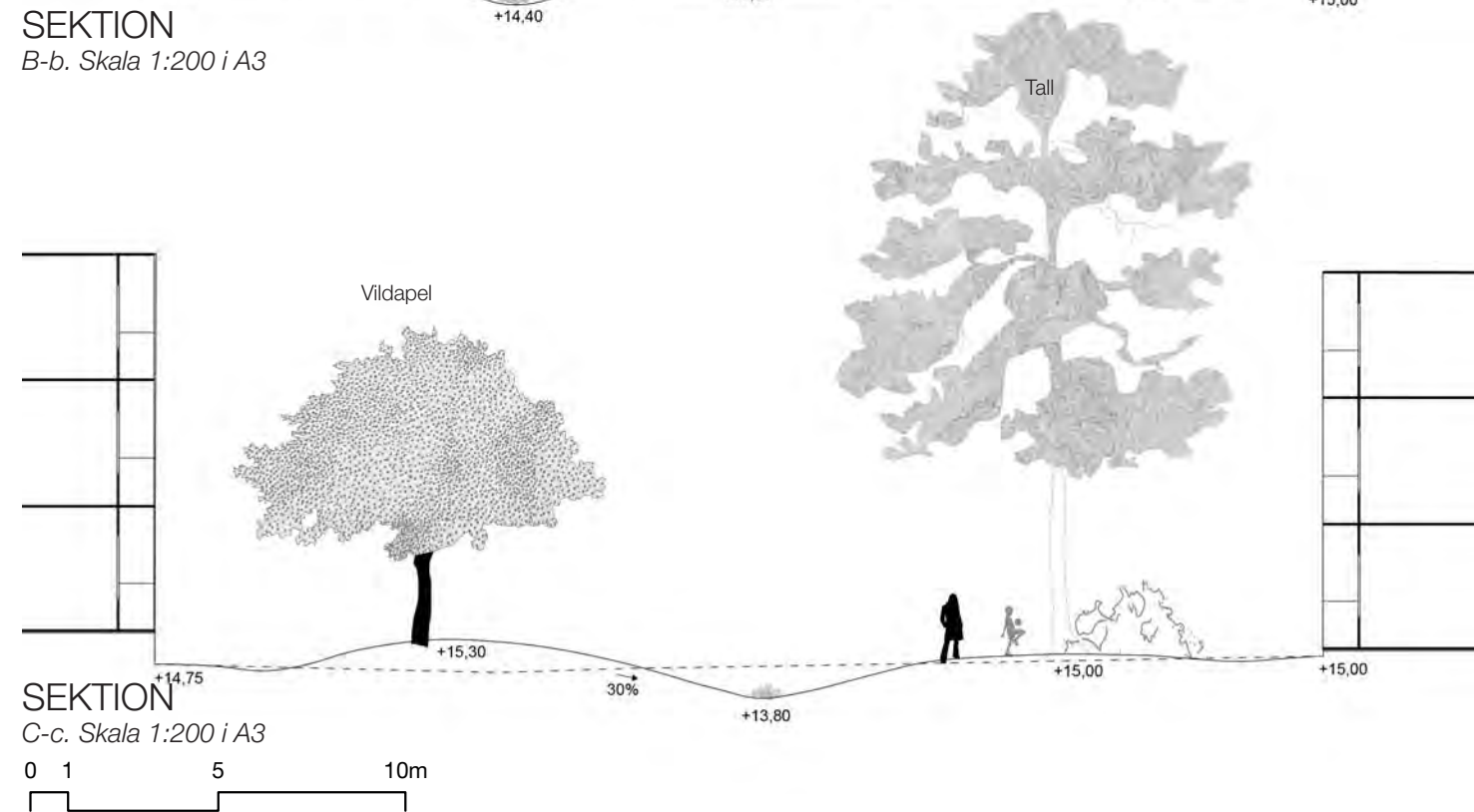
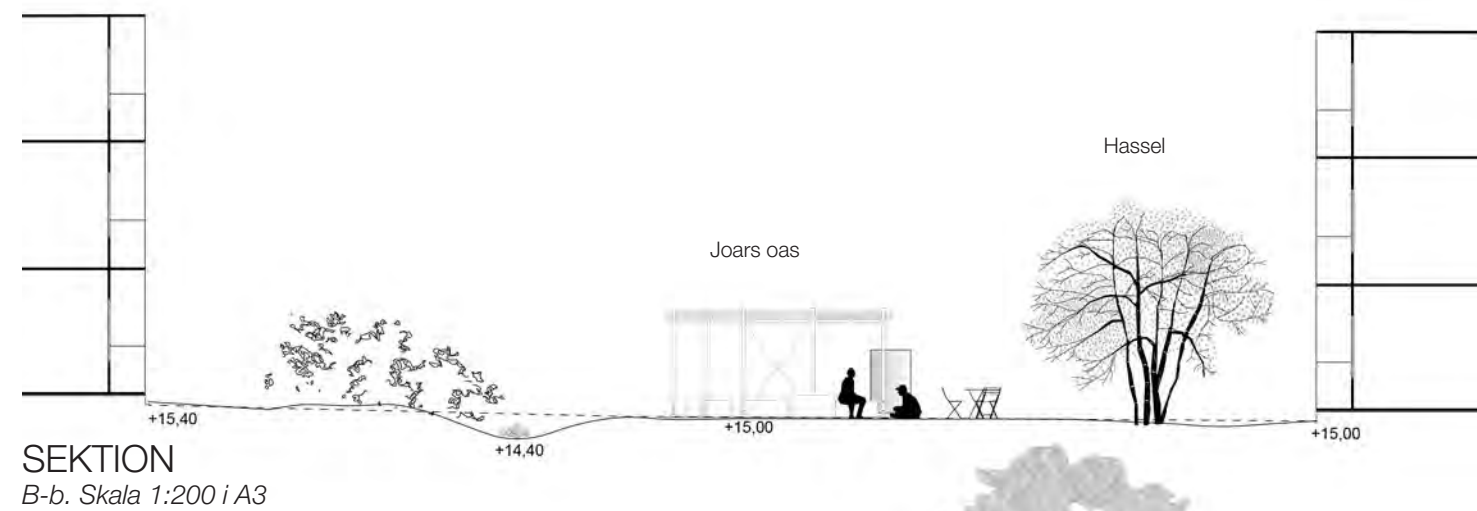
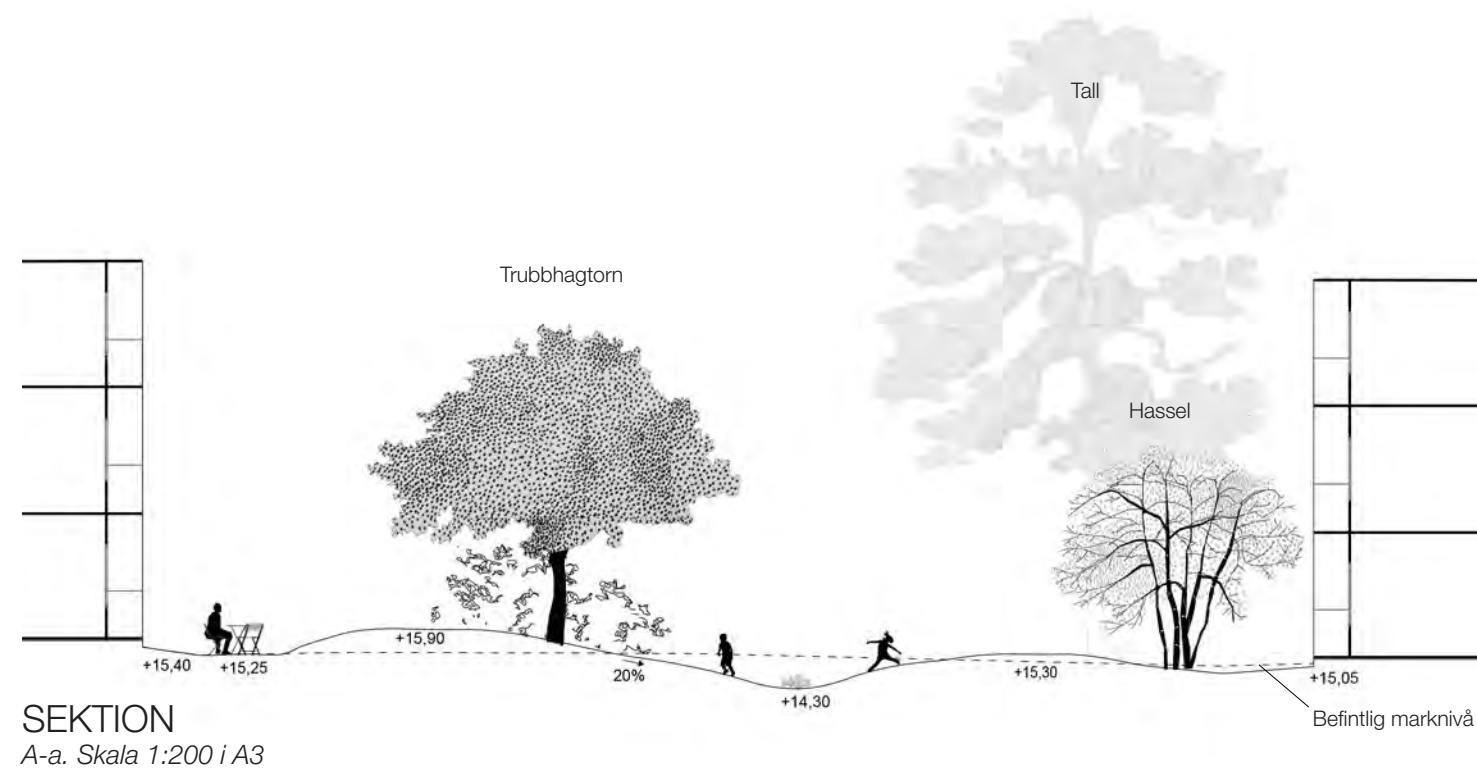
Vegetationskaraktärernas placering på gården

TOPOGRAFI

Genom att skapa ett svackdike får vattnet en tydligare väg. Kullarna runt om förstärker känslan av ett böljande landskap. Detta ger lekvärden samtidigt som det bidrar med att rama in den sociala ytan runt pergolan.

FÖRSLAG

- Regnbädd och svackdiken
- Vattnets riktning
- Mindre svackdiken
- Bevarat träd
- Tillagt träd

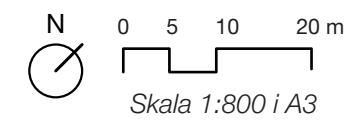
I förslaget har regnbäddar och svackdiken ritats in för att möjliggöra fördröjning av dagvatten på gårdarna. Flogstaparken är områdets lågpunkt vilket gör att vattnet i dagsläget naturligt samlas där vid skyfall. Hur skyfall ska hanteras i Flogstas låghusområde kräver vidare utredning. Ett förslag är att komplettera gatorna med rännor som leder vattnet mot parken.

Eftersom Flogstaparken ligger på kommunal mark krävs ytterligare åtgärder och anpassningar i denna för att säkerställa en fungerande skyfallshantering. Med vårt förslag bidrar gårdsmiljön till att fördröja vatten och därmed minska trycket på Uppsalas dagvattenledningar vilket i sig minskar risken för översvämningar.

Genom att bevara och addera träd ökas krontäckningen i området. Detta bidrar till att sänka temperaturerna i området och mildra värmeöeffekten.

Krontäckning före omgestaltning av de tre gårdarna: 16 %

Krontäckning efter omgestaltning av de tre gårdarna: 33 %

EN DAG I FLOGSTA LÅGHUS

De tre nya gårdarna blir en del av nätverket av gårdar som kan användas av alla som bor i kvarteret.

1. OASEN har en rogivande naturlig karaktär som passar lika bra för att sitta i skuggan och plugga som för att rulla ner för en kulle och utforska skalbaggar i gräset.

2. LA PIAZZA är den sociala noden där du kan möta upp dina vänner efter skolan eller läsa en bok när du väntar på tvätten.

3. DIN GÖMDA VRÅ är platsen där du kan titta på fjärilar medan du dricker morgonkaffe. Du kan också bjuda in grannen på grillkväll medan barnen gömmer sig i lekbuskaget.

Parken blir ett komplement till gårdarna där du kan möta upp ett gäng och spela volleyboll eller låta barnen leka dunken medan du har möte med odlingsföreningen.

I sin helhet bidrar omgestaltningen till flexibel användning av gårdsmiljöerna, tydligare rumsindelning med bättre avskärmning mellan privat och halvvärdigt, en lummigare karaktär med mer skugga och högre diversitet i både växtval och materialval. Detta bildar en ombonad boendemiljö som lyfter miljonprogrammets estetiska potential.

Studenten Adam bor i Flogsta med sin son Richard.

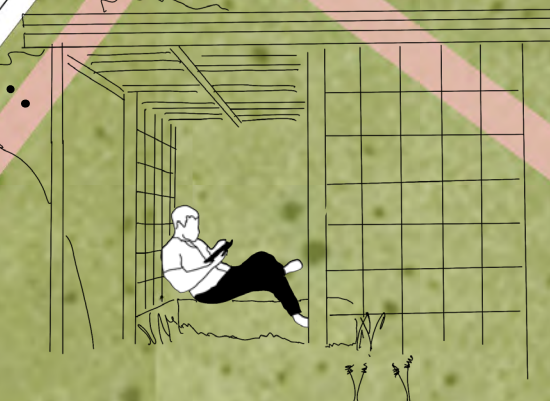

07.30
Frukost på
uteplatsen på

08.30
Lämnar Richard
på förskolan

10.30
Plugg i pergolan

12.00
Lunch i parken,
Adam tar med sig sin
matlåda och sätter
sig i gräset

17.00
Pizza och boule
med vänner, Richard
lånar en gunga från
förrådet

14.30
Dags att förbereda
jorden inför sådd!
Richard har hittat en
boll från multiplanen

21.00
Richard sover och
Adam passar på
att använda
utegymmet

